

Den ledande tidningen för landets fysioterapeuter

FYSIOTERAPI

NYHETER

Förbundets
specialistordning
förändras från
årsskiftet

Fysioterapi
kan minska
samlagssmärta

PROFILEN

Studentordföranden
Jennifer Svensson gillar
att säga sin mening

DEBATT

Förbundsstyrelsen
och OMT-sektionen
diskuterar beslutet om
specialistordningen

TEMA:
Facket
14 sidor

”Fysioterapeuter behöver öva på att kräva sin rätt”

Sofia Stridsman är en av dem som står upp för dina rättigheter på jobbet.

AlfaCare

www.alfacare.se

**ROPES Bungee för träning
och rehabilitering!**

GaitTec

by **AlfaCare**

Vi besöker gärna din klinik för en gratis
och oförpliktande demonstration av
GaitTec. Vi ger dig en introduktion till
konceptet, undersökning av patienten
och hur man justerar sulorna.

Kontakta oss för demonstration!

www.alfacare.se | info@alfacare.se | tel: 08 564 85 030

INNEHÅLL

4

Vi möter Jennifer Svensson, ordförande i Studentsektionen.

TEMA:
Facket

- Vad ska man med facket till? s. 20
- "Fysioterapeuter behöver öva på att kräva sin rätt" s. 22
- Du jobbar väl inte gratis? s. 29
- Digital rivstart för ny facklig utbildning s. 31
- "Jag är medlemmens stöd gentemot arbetsgivaren" s. 32

NYHETER

6. Förbundets specialistordning förändras från och med 2022
7. Titelskydd för fysioterapeuter inom djurens hälsa ska utredas
8. Fysioterapi kan minska samlagssmärta
8. Norska studenter oroar sig för covid-19 och lärandemål

DEBATT

16. Varför ska vi tvingas sänka vår utbildningsnivå?
18. Ökad tydlighet kring kraven och målen
kvalitetssäkrar specialistutbildningen

FORSKNINGSNOTISER

34. Skador i vården påverkar personalen under lång tid
35. Pilates träning i hemmet effektivt vid multipel skleros

AVHANDLINGAR

36. Tidig mobilisering ökar både syresättning och välbefinnande
37. Unga elitskidåkare drabbas ofta av andningsbesvär

FORSKNING PÅGÅR

38. Fysioterapi och hållbar utveckling. Hänger det ihop – och varför behöver vi engagera oss?

KRÖNIKAN

54. Ute i världen skräms fackligt aktiva till tystnad

ALLTID I FYSIOTERAPI

44. Medlemsnytt & förbundets ledare
50. Kursannonser
51. Produktannonser
52. Plats- och etableringsannonser

BLI ÅTERFÖRSÄLJARE AV ERGONOMISKA HJÄLPMEDEL FÖR HÅLLNINGSKORRIGERING OCH REDSKAP FÖR REHAB-TRÄNING

Återförsäljarrabatt på hela sortimentet! Er klinik debiteras ÅF priser när ni säljer produkterna till era patienter.

Patienthandböcker av Robin McKenzie för Egenbehandling

Böcker för egenbehandling. Böckerna ger dina patienter kunskap och insikt i hur besvär uppstår och hur man på egen hand kan förbättra sin hälsa och hållning för rygg, nacke, axlar och knän. Böckerna ger patienterna bra förutsättningar till en effektiv rehabilitering. Kan även läsas av Fysioterapeuter för att få grunderna i MDT-McKenziemetoden.

UniBand träningsband

Comfortex Kil- och Förhöjningsdynor

Comfortex sektionsbyggd och huvudkudde

The Original McKenzie

Framtagna specifikt för rehab-träning med jämnt motstånd i hela dragörelsen. Finns i olika nivåer för individuellt anpassad träning.

Kilformade sittdynor för att förebygga ryggbesvär. Förhöjningsdynor som underlättar uppresning från låga stolar och fåtöljer.

Utformad för optimalt stöd vid rygg- och sidliggande. Justerbar höjd. Mjuk mittdel för lägre position vid ryggliggande.

Olika ryggstöd för hållningskorrigering. Flera varianter för anpassning till kroppsstorlek och typer av stol, kontorsstol, soffa eller fåtölj.

RoyalRest ortopediska huvudkuddar

Comfortex Sektionsbyggda madrasser

Facklitteratur Mekanisk Terapi och Diagnostik

Övriga hjälpmedel för rehabträning

Fem olika typer av ortopediska kuddar med unik kombination av mjuka och fasta material. Bästa val i flera tester.

Mjukare mittsektion för rätt hållning i liggande och med olika stoppning på respektive sida. Svankstöd som tillhör.

MDT/McKenzie-facklitteratur som används som kursmaterial. The Lumbar Spine, The Cervical and Thoracic och The Human Extremities.

Hjälpmedel som FITNESS Träningsbollar, ShoulderEx Axelslingor, Fix-Belt Träningsband, handtag och tillbehör till UniBand.

VI HAR TILLVERKNING med sömnad och montering i egen regi av de flesta av produkterna med möjlighet att utveckla andra typer av anpassade hjälpmedel.

Vill din klinik sälja ergonomiska hjälpmedel till era patienter. Kontakta oss på Epost info@scanergo.se

SE SORTIMENTET PÅ SCANERGO.SE ELLER RING 08-770 2500

De sätter saker i rörelse i stället för att gnissla tänder

Visste du att cirka 1 000 fysioterapeuter har ett fackligt förtroende-uppdrag och står upp för dina rättigheter på jobbet? I det här temanumret kommer du att möta några av dem. Det är de som säger stopp när arbetsgivaren vill klippa sönder din semester i mindre delar. Det är de som varje år, träget och tålmodigt, höjer sina röster för ett löneflytt för fysioterapeuter. Det är också de som håller koll på att du inte ska ta skada av din arbetsmiljö. Ingen av dem låtsas att uppdraget är lätt. Ofta tar det lång tid innan framgångarna kommer. Ändå tycks det fackliga engagemanget ge dem tillfredsställelse.

KANSKE FINNS DET en trotsig glädje i att försöka sätta saker i rörelse, i stället för att bara tuga och gnissla tänder när något skaver. Kanske behöver fysioterapeuter, även om man inte har ett fackligt uppdrag, öva på att kräva sin rätt. Det tycker i alla fall Softa Stridsman, ordförande i distrikt Västerbotten. För hur kapabel professionen än är kliniskt, är det många som känner sig osäkra fackligt. Den kunskapsbristen vill förbundet nu möta upp genom nya fackliga kurser. Alla är digitala och det ska vara lättare att ta sig an en facklig fråga i taget, utan att bli överväldigad, enligt förbundets ombudsman Tess Barrington.

ÄVEN INOM FÖRBUNDETS professionsdel sker stora förändringar. Nyligen togs ett beslut om hur den nya reviderade specialistordningen ska se ut. Syftet med moderniseringen är bland annat en ökad tydlighet kring krav och mål och att fler ska kunna bli specialister. Men alla är inte nöjda med de nya reglerna. Kvaliteten på vår specialistutbildning riskerar att sänkas, skriver OMT-sektionen på debattsidorna, där förbundsstyrelsen också svarar på kritiken.

KLIMATET ÄR EN ARENA för starka åsikter trots obehagliga vetenskapliga bevis för att människans sätt att leva och förbruka resurser har en klimatpåverkan. Förändringar i klimatet är dessutom ett av de största hoten mot folkhälsan. I forskning pågår finns ett litet ljus; att fysioterapi kan bli en hörnsten i hälso- och sjukvårdens hållbara utveckling. Vi måste förstå att miljö och hälsa hänger ihop. Och sätta båda processerna i rörelse.

Lois Steen

chefredaktör & ansvarig utgivare

Öppning för skyddad titel inom djurens hälso- och sjukvård

Det ser ljusare ut för ett skydd av yrkestiteln fysioterapeut inom djurens hälso- och sjukvård. En särskild utredare ska på uppdrag av regeringen titta på frågan. Läs mer på Nyheter, s. 7

Farligt att vara fackligt aktiv i andra länder i världen

Att få kämpa för bättre arbetsvillkor kan kännas självklart i Sverige, men i andra länder i världen kan en fackligt aktiv person skrämmas till tystnad eller till och med dödas. Läs mer i Krönikan, s. 54.

"Kanske finns det en trotsig glädje i att försöka sätta saker i rörelse, i stället för att bara tuga och gnissla tänder när något skaver."

FOTO: GUSTAV GRÄLL

lois.steen@fysioterapeuterna.se

Medarbetare
i nr 4 • 2021

Helena Halvarsson
illustratör

Annika Olsson
frilansskribent

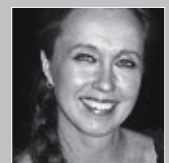
Agneta Persson
reporter Fysioterapi

Cecilia Fridén
red. Forskning pågår

Göran Hagberg
ad/formgivare

Maria Lönegård
bildbehandling

Förbundets specialistordning förändras från och med 2022

Från och med nästa år gäller nya regler för den som vill bli specialistfysioterapeut. Förbundet hoppas att tydligare mål och enklare ansökningsprocess ska locka fler till utbildningen, och samtidigt bana väg för ett förstatligande av specialistordningen.

UTBILDNING Beslutet att göra specialistordningen mer tidseffektiv, kvalitetssäker och transparent fattades av Fysioterapeuternas kongress 2016. I somras klubbade förbundets styrelse igenom de nya reglerna som börjar gälla från årsskiftet.

– Många har varit osäkra på vad som krävs för att bli specialist och hur ansökningsarna bedöms, säger Fysioterapeuternas hälso- och sjukvårdsstrateg Charlotte Chruzander. Vi har nu tydliggjort vad som gäller för att kunna vara säkra på att utbildningen bedöms lika.

Bland annat införs sammanlagt 17 olika studiehandledningar som förbundets sektioner har tagit fram. I dessa står vilka mål man förväntas uppnå. Där finns också förslag på aktiviteter för att kunna uppnå de olika målen.

– Det sätter en tydlig ribba för vad vi anser är rimligt i omfattning och djup, säger Charlotte Chruzander. Principen är alltså densamma som nu, men det här ökar transparensen för vad den externa granskningskommittén tittar på i sin bedömning.

Specialistordningen kommer även fortsättningsvis vara en målstyrd, individuell utbildning på tre år, med möjlighet till förlängning för den som behöver.

– Precis som i dag ska hänsyn tas till personens tidigare erfarenhet, kompetens och meriter samt på vilket sätt individen bäst kan nå målen, understryker Charlotte Chruzander. Men eftersom det händer så mycket inom forskningen inför vi en gräns på sex år. Tar man längre tid på sig än så behöver man se över studieplanen igen.

I DET NYA SYSTEMET får handledarna ett större ansvar. I dag är det den sökande själv som efter avslutade studier ska beskriva på vilket sätt hen uppfyller alla mål. Här är reflektion en viktig del av lärandet, något som av många har upplevts som en omständlig och tidskrävande process. Nu blir det i stället handledaren som ska intyga att målen och kunskapskraven uppfyllts och sedan skicka in det till specialistkommittén.

– Syftet att själv skriva ner hur man upp-

”Ett förstatligande är viktigt eftersom det ger legitimitet åt våra specialister när samhället värderar den kompetens som finns.”

fyller målen är att man ska reflektera över sitt lärande, säger Charlotte Chruzander. Men det är något som behöver ske kontinuerligt, så vi vill stärka reflektionsdelen under hela utbildningstiden. Vi har därför påbörjat ett arbete med att förbättra stödet till handledarna med bland annat utbildning och nätverk. Många handledare känner sig ensamma i sin roll, så det här kommer förhoppningsvis leda till att fler känner sig trygga.

MED DE NYA REGLERNA hoppas förbundet att fler fysioterapeuter kommer vilja bli specialister. Det finns också en förhoppning om att nyordningen ska underlätta ett förstatligande av specialistordningen.

– Ett förstatligande är viktigt eftersom det ger legitimitet åt våra specialister när samhället värderar den kompetens som finns, säger Charlotte Chruzander. Att säkra upp att de som är specialister faktiskt uppnår en viss kompetensnivå är ett tungt verktyg för oss i vårt påverkansarbete i den frågan. ■

AP.

FAKTA: Kommande steg i genomförandet

- De nya reglerna börjar gälla från och med 1 januari 2022. Den som har påbörjat en specialistutbildning innan dess fortsätter på dagens system. Den som vill byta till det nya får göra det. Under en övergångsperiod kommer det att finnas två parallella system.
- Information om den nya specialistordningen kommer under hösten att gå ut till fysioterapeuter och arbetsgivare, och nya mallar kommer att läggas ut på fysioterapeuterna.se
- Specialistordningen får en egen programpunkt på Fysioterapi 2021 där den som vill veta mer kan delta.
- På kongressen 2020 fattades beslutet att utreda ett gemensamt specialistområde inom rörelsestödjearganen. Det arbetet inleds nu i höst.

Läs mer på Debatt: Sektionen för ortopedisk manuell terapi känner oro för att kvaliteten i deras utbildning ska sänkas i och med de nya reglerna. Läs deras debattinlägg samt svaret från Förbundsstyrelsen på sidorna 16–19.

Titelskydd för fysioterapeuter inom djurens hälsa ska utredas

Ett skydd av yrkestiteln "fysioterapeut" inom djurens hälso- och sjukvård ser ut att ha kommit ett steg närmre. En särskild utredare har fått i uppdrag av regeringen att se över frågan.

DJURENS HÄLSA Till skillnad från humansidan är yrkestiteln "fysioterapeut" inte skyddad på djursidan. Därmed kan andra yrkesgrupper utge sig för att vara fysioterapeuter utan att ha någon yrkeslegitimation – en titelförvirring som ökar risken för att djuret får fel behandling.

SEKTIONEN FÖR VETERINÄRMEDICIN har tillsammans med förbundet flera gånger kontaktat både landsbygdsministern och Näringsdepartementet för att påtala behovet av ett titelskydd.

Och nu ser det äntligen ut att röra på sig åt rätt håll. I juni fick en särskild utredare i uppdrag av regeringen att göra en översyn av lagstiftningen om djurens hälso- och sjukvård. I uppdraget ingår även att bedöma behovet och effekten av att skydda yrkestiteln "fysioterapeut"

för yrkesverksamhet inom djurens hälso- och sjukvård.

Sektionens ordförande Cajsa Ericson är nöjd och räknar med att utredningen kommer att leda fram till ett titelskydd.

– Jag kan inte se ett enda skäl till att det inte skulle gå igenom eftersom övrig djurhälsopersonal titlar är skyddade, säger hon. Det här är ju en självklarhet. Äntligen kan vi få ett förtydligande gentemot både remitterter och djurägare: Om ni går till en fysioterapeut eller en sjukgymnast så kommer ni till en som har legitimation i botten och är godkänd att arbeta inom djurens hälso- och sjukvård. Det här är ett jättestort steg.

Uppdraget ska redovisas senast den 3 oktober 2022. ■

AP.

FOTO: ULRIKA ANDERSSON

Stötvågsbehandling i fokus

Evidensbaserade bra behandlingsresultat på långvariga muskuloskeletala besvär i senor, muskler och senfästen med stötvågsbehandling.*

Medema erbjuder utrustning från marknadsledande Storz Medical, som framgångsrikt har utvecklat tekniken och bidragit till forskningen inom dessa områden.

Nybörjare eller van användare? Vi har flera olika modeller och bra finansieringsalternativ.

Kontakta oss för en demo!

*Den kliniska evidensgraden har vuxit sig starkare i takt med att fler studier publicerats.

MP 100 | Radiell Stötvåg

Vår bästsäljare med reglagen direkt i handenheten

Duolith SD-1 T-Top | Fokuserad Stötvåg

För specifik behandling av djupt liggande strukturer.

MP One | Radiell Stötvåg

Perfekt startmodell, enkel att använda och för dig som ibland behöver vara mobil.

För mer information besök oss på medema.se eller ring 08-404 12 00

MEDEMA® Carefully chosen

Fysioterapi kan minska samlagssmärta

Det finns ett visst vetenskapligt stöd för att en kombination av fysioterapeutiska åtgärder kan minska smärtan och förbättra sexlivet hos kvinnor med provocerad vulvodyni, även kallad vestibulit. Det framkommer i en SBU-rapport.

RAPPORT Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har gått igenom olika metoder för att diagnostisera och behandla provocerad vulvodyni. Den aktuella rapporten pekar på att det finns viss evidens för att kombinerade fysioterapeutiska åtgärder (patientutbildning, bäckenbottenmuskelträning, manuell behandling och hemövningar) kan ge en betydelsefull minskning av samlagssmärta samt förbättra sexuell funktion, jämfört med lokal behandling med bedövningssalva.

Utifrån den forskning som finns har man dock inte kunnat bedöma effekterna av läkemedelsbehandling vid provocerad vulvodyni eftersom resultaten har mycket låg tillförlitlighet. Av samma skäl går det inte heller att bedöma effekter av kirurgi eller psykologiska behandlingsmetoder som kognitiv beteendeterapi och mindfulness.

Provocerad vulvodyni drabbar främst unga kvinnor och innebär att beröring av

slemhinnan runt slidöppningen utlöser en intensiv, brännande smärta. Smärttillståndet påverkar ofta sexuella relationer men också vardagsaktiviteter, allmänt välbefinnande och livskvalitet. ■

LS.

Läs mer: <https://www.sbu.se/326>

Norska studenter oroar sig för covid-19 och lärandemål

En tvärsnittsstudie som publicerats i norska facktidsskriften Fysioterapeuten har kartlagt fysioterapeutstudenters rädsla för covid-19 och hur den påverkat deras hälsa, psykiska stress och livskvalitet.

STRESS Resultatet visade att studenterna rapporterade sämre hälsa och livskvalitet än jämförbara grupper före pandemin. Större rädsla för infektion förknippades med högre poäng för psykisk stress, lägre poäng för livskvalitet och lägre odds för att rapportera god hälsa. Många studenter var rädda för att bli smittade eller smitta andra, även om de tyckte sig ha tillräcklig kunskap om skyddsåtgärder. Studenterna var också oroliga över pandemins negativa konsekvenser för slutförandet av praktiken och upplevda lärandemål vid klinisk placering. Forskarnas slutsats är att det är viktigt att ta studenternas oro på allvar.

Läs mer: <https://fysioterapeuten.no/>

LS.

Fysioterapeuterna är nöjda med nya Las-paketet

AP.

ANSTÄLLNING Det så kallade Las-paketet, som presenterades av regeringen i juni, har beskrivits som en historisk förändring av arbetsrätten. Men de nya Las-reglerna får ändå grönt ljus av Fysioterapeuterna. Kortare väg till fast anställning och bidrag till vidareutbildning hör till vinsterna, anser förbundets ordförande Cecilia Winberg.

Läs artikeln på fysioterapi.se/nyheter

Upplev kompensationsfri träning i praktiken.
NuStep® och LiteGait® gör det möjligt

Mobility Research blir Rehab-Partner

Rehab-Partner är partner för rehabiliteringssektorn

Med mer än 16 års erfarenhet inom branschen, vi ä
den officiella och exklusiva importören av NuStep® och
LiteGait® till Europa.

Oavsett nuvarande investeringssituation är vi alltid redo
att hjälpa till med kostnadsfri rådgivning, demonstration
av produkter samt testning.

Vi erbjuder flexibla finansieringslösningar, med
alternativet att välja den bästa lösningen för dig och
dina patienter utan att begränsas av den nuvarande
ekonomin.

Besök vår monter på följande konferenser under hösten 2021:

Fokus Hjälpmedel, Umeå, Sverige
12-13 oktober

Äldreomsorgsdagarna, Stockholm, Sverige
14-15 oktober

SOMS Konferens, Stockholm, Sverige
11-12 november

Health & Rehab Scandinavia, Köpenhamn, Danmark
16-18 november

”Jag har alltid tyckt om att säga min mening”

Hon drar sig inte för att uttrycka sina åsikter. Och hon tror på framtiden för det yrke hon valt. Möt Jennifer Svensson, fysioterapeutstudent vid Luleå tekniska universitet och ordförande i Studentsektionen.

Text och foto: **Lois Steen**

Vi ska såklart fortsätta att sträva efter högre löner! Samtidigt valde jag inte yrket på grund av lönen utan för att det är ett yrke man kan få blomma och frodas i, säger Jennifer Svensson.

Jennifer Svensson kommer från Förslöv utanför Ängelholm. På grund av pandemin har det blivit mer tid där än i Luleå under det andra läsåret.

VISST HAR HON FÖLJT den hetsiga debatten om låga löner och tuffa arbetsvillkor inom yrket. Men Jennifer Svensson, ordförande i Studentsektionen, gillar inte initiativtagarnas drastiska retorik om att sluta utbilda fysioterapeuter tills läget är bättre.

– Jag tycker inte att det är rätt väg att gå. Det finns ju redan en brist på fysioterapeuter och det behövs verkligen fler av oss på olika ställen i hälso- och sjukvården. Jag tycker att man i stället ska satsa på att skapa bättre förutsättningar för nyutexaminerade fysioterapeuter.

Många i hennes släkt jobbar inom vården, säger Jennifer, som tycker att hon gjorde sitt yrkesval med relativt öppna ögon.

– Jag har en realistisk bild av vad ett vårdyrke innefattar och var medveten om bristerna i arbetsmiljön redan innan jag sökte till utbildningen. Och det har varit en fördel för mig.

Ändå har hon behållit tron på att hårt arbete kommer att löna sig i längden.

– Vi ska såklart fortsätta att sträva efter högre löner! Samtidigt valde jag inte yrket på grund av lönen utan för att det är ett yrke man kan få blomma och frodas i och för att det finns en sådan stor variation av yrkesvägar inom det.

Skulle du själv rekommendera en vän att plugga till fysioterapeut?

– Absolut! Det är så mångsidigt och har både det kliniska, företagandet och

forskningsmöjligheterna. Och det känns som att man kan brinna för sitt yrke oavsett vilket område man väljer.

JENNIFER ÄR UPPVUXEN i skånska Förslöv utanför Ängelholm och går sedan två år på Fysioterapeutprogrammet vid Luleå tekniska universitet, LTU. Men eftersom så många moment varit digitala bor hon just nu hemma hos sina föräldrar. När vi möts tidigt i juni har hon precis klarat av det sista momentet på termin 4, och pustar ut inför sommarvilan. Att flytta 150 mil norrut för att utbilda sig har bara varit kul, säger hon.

– Jag ser det som ett äventyr att bo tre år av mitt liv i Luleå. Det är en riktig

Jag tycker att man ska satsa på att skapa bättre förutsättningar för nyutexaminerade fysioterapeuter.

få bra hjälp. Och av det jag såg kändes det som ett roligt och intressant jobb.

Den positiva bilden av yrket har förstärkts under utbildningen.

– Nu ser jag hur mycket av arbetet som ligger i att skapa en bra kontakt med patienten. Jag har också fått upp ögonen för alla de områden man kan jobba inom och det stärker min känsla att det här är rätt yrke för mig.

HITTILLS ÄR HON NÖJD med utbildningen, och tycker att hon fått en bra grund att stå på.

– Vissa ämnen brinner man såklart mer för än andra. För mig var fysioterapi vid psykisk ohälsa lite utmanande. Det var mycket nytt att sätta sig in i och svårt att få grepp om hur människor kan må, även om det inte syns utanpå. Samtidigt har jag förstått att det är ett framtida fokusområde för oss eftersom fler lider av psykisk ohälsa, särskilt unga.

En sak som hon uppskattat är universitetets upplägg med verksamhetsförlagd utbildning.

– Vi har långa VFU-perioder på åtta och tio veckor. Då hinner man bo in sig där man är. Här i norr har vi också haft tur att vi har kunnat komma ut på praktik som vi skulle under pandemin. På andra orter har det ju varit svårare, säger Jennifer.

ATT VARA UTE I KLINIK under en pandemi gav nya sorters lärdomar, tycker Jennifer, som mötte covidpatienter under sin praktik på Halmstads sjukhus.

– Det var fantastiskt att se hur personalen bara tog tag i svårigheterna och löste allt. Det var också extremt lärorikt att få vara med och se hur en fysioterapeut som kunde mycket om andning snabbt ställde om och delade med sig av kunskapen till alla andra.

Att LTU redan innan pandemin kört

många teoretiska moment digitalt, gjorde att omställningen till distansundervisning blev smidig, säger Jennifer. Hon och hennes kursare har också kunnat examineras i alla praktiska och teoretiska moment utan problem. Den enda kritiken hon har handlar om uppbyggnaden av och ordningen på kurserna under det senaste året.

– I höstas var det en mycket högre arbetsbelastning medan det under våren har varit för lugnt. Det skulle vara bättre med en jämnare studietakt, en balans i arbetsbelastningen.

STUDIER FRÅN ANDRA länder har visat att vissa fysioterapeutstudenter har känt sig mer stressade och tyngda under coronavirusets framfart. Men inga specifika frågor om det har ställts till fysioterapeutstudenterna i Luleå, enligt Jennifer.

– Universitetet har uppmanat den som behöver stöd att kontakta studenthälsan, men vi har inte fått någon information eller några råd från våra kursansvariga. Det hade kanske behövts stöd, särskilt för de studenter som precis hade flyttat upp och börjat sin utbildning. Om man är ny och inte känner någon och det mesta av utbildningen sker på distans, känner man sig säkert väldigt ensam.

ATT JENNIFER VALDE att engagera fackligt i Studentsektionen, har gett henne nya möjligheter att påverka saker som berör henne och andra fysioterapeutstudenter. Hon började som ledamot i Luleå 2020 och vid årsskiftet valdes hon till ordförande nationellt.

– Jag har alltid tyckt om att säga min mening och lyfta frågor som är viktiga. Det är kul att vara engagerad i många olika saker så när det behövdes folk till studentstyrelsen i Luleå bestämde jag mig för att kasta mig in i uppdraget.

studentstad med möjligheter till ett roligt studentliv! Vintern är fantastisk och det är nära till all sorts natur.

Precis som för många andra var det ett eget idrottsintresse som blev inkörsporten till yrket. Jennifer har spelat fotboll i division 2, och skadorna har varit många.

– Korsbanden har gått av fyra gånger och jag har även haft två menisksador. Efter tredje korsbandsskadan, skämtade läkaren: "Går du tillbaka till fotbollen och skadar dig igen kommer jag inte operera dig!" Så jag slutade efter det, berättar Jennifer.

Hon hade tur med att hitta bra fysioterapeuter under sin rehabilitering.

– Jag vet vilken stor skillnad det gör att

PROFIL

Ålder: 27

Bor: Luleå och Förslöv

Fritid: Träning i form av golf, löpning och tyngdlyftning, umgås med vänner och familj, all idrott som visas på tv, speciellt mästerskap och Manchester United-matcher.

Bakgrund: Samhällsvetenskapligt program på gymnasiet, arbetat några år i skolan, studerar sedan två år till fysioterapeut vid Luleå tekniska universitet, ledamot i Studentsektionen under 2020.

Aktuell som: Ordförande för Studentsektionen under 2021.

göra det här, hur digital teknik kan hjälpa till i patientmöten och i behandling.

VID SIDAN OM påverkansarbetet sysslar Studentsektionen med att skapa aktiviteter för sina medlemmar, även om mycket ställts in under pandemin. Till exempel har Rikstävlingen, där studieorterna varje år möts för en femkamp och en festlig middag, skjutits på framtiden. Något som däremot har kunnat genomföras under våren är en digital föreläsningsserie, där sektionerna för primärvård, idrottsmedicin, mental hälsa och ortopedisk manuell terapi har spridit sina kunskaper, berättar Jennifer.

– Målet är att visa bredden i yrket, så att fler studenter ska hitta fram till sin grej. Vissa smalare ämnen får man nästan ingenting av på grundutbildningen, så om alla sektioner föreläser för studenterna finns en större chans att de får upp ögonen för viktiga områden. Nu söker vi nya föreläsare till hösten och hoppas att fler sektioner vill haka på!

Förutom gratisföreläsningar ingår flera andra medlemsförmåner om man blir studentmedlem, berättar Jennifer.

– En ny förmån som är särskilt aktuell för oss är att vi får en bra rabatt på kurslitteratur.

Trots alla förmåner går det väldigt trögt att rekrytera nya medlemmar, medger Jennifer.

→ **I STUDENTSEKTIONENS STYRELSE** finns representanter från de olika universiteten.

– Det ger mig möjlighet att lyssna på och kommunicera med studenter som befinner sig på andra studieorter. Ibland kan något viktigt för oss i Luleå också behövas lyftas upp på andra ställen och då kan vi göra det tillsammans.

Vilka frågor driver Studentsektionen just nu?

– Till hösten planerar vi att jämföra studieorternas läroplaner och få en tydligare bild av på vilka sätt de skiljer sig åt. Exempelvis hur mycket undervisning man får i olika ämnen och hur VFU ser ut i omfattning och inriktning. Universiteten har lite olika profil och vad det innebär

för studenterna vill vi också kartlägga. Det är ju en grundutbildning så det kan vara värt att säkerställa att man får ungefär likvärdiga kunskaper oavsett var man väljer att utbilda sig.

HON HAR OCKSÅ blivit inbjuden av LTU att vara med och utarbeta den nya läroplanen för Fysioterapeutprogrammet.

– Min spaning är att vi behöver lära oss mycket mer om digital fysioterapi. Det finns fler områden där vi kan använda ny teknik, även om vi inte helt kan eller ska ta bort den fysiska delen med att undersöka och ta på patienten. Samtalet är viktigt och vi får inte förlora patientkontakten. Men vi måste diskutera hur vi ska

– En del vet ju inte ens att Studentsektionen finns, så det hoppas jag att vi kan sprida när vi återgår till ett mer normalt studentliv. Men främst kan det vara så att man inte insett att facket kan ge information och kunskaper som underlättar övergången till yrkeslivet.

Fackligt arbete är också en möjlighet att skapa nya kontakter och få erfarenheter som kan vara värdefulla när man ska ut i yrkeslivet, tycker Jennifer. Genom att sitta med på förbundsstyrelsemöten får hon också syn på vad förbundet gör och mer av yrkets helhet.

– Man får en omvärldsspaning om saker som är nya och som kommer att påverka yrket. Jag ser också en sammanhållning mellan olika nivåer i facket och att jag vet att det finns folk som stöttar en och som man kan bolla sina olika frågor med. Jag tror att det ger mig bra erfaren-

heter och användbar information som gör mig tryggare i olika yrkesfrågor.

SJÄLV VILL HON GÄRNA jobba fackligt som färdig fysioterapeut, men framtiden styr hur det blir.

– Det beror på vilket jobb jag hittar och vilka möjligheter till fackligt engagemang det finns där. Men jag är absolut intresserad av att fortsätta! Det är ett lätt sätt att hålla sig uppdaterad om nya saker som påverkar det egna yrkeslivet.

Om du får drömma fritt, var befinner du dig yrkesmässigt om tio år?

– Just nu tycker jag att det är jättespännande med hur kvinnliga idrottares prestationer kan påverkas av menstruationen. Och jag undrar också hur det ser ut med idrottsskador kopplat till var man är i sin menscykel. Det är en långsiktig dröm att få forska kring det ämnet.

Samtidigt är Jennifer noga med att inte binda upp sig för någon yrkesinriktning än.

– Det känns viktigt att inte bestämma sig för tidigt. Jag vill inte ha några skygglappar på och kanske missa något som kan passa mig som handen i handsken. ■

Vi behöver lära oss mycket mer om digital fysioterapi. Det finns fler områden där vi kan använda ny teknik.

Kort om Studentsektionen

Studentsektionen arbetar för att fysioterapeutstudenter ska få en yrkesidentitet redan under studietiden och för en ökad gemenskap mellan studenterna på de olika studieorterna.

Ett viktigt uppdrag är att påverka fysioterapeutprogrammen och att driva studentfrågor inom förbundet och Saco studentråd. Studentordföranden sitter med vid förbundsstyrelsens möten. Sektionen deltar också på förbundets kongress som äger rum vart fjärde år. Som medlem i Studentsektionen är man även medlem i Fysioterapeuterna.

Avgiften för studenter är 200 kronor totalt för hela studietiden och ger tillgång till många olika medlemsförmåner, till exempel facktidningen Fysioterapi och rabatt på kurslitteratur.

Läs mer på: <https://www.fysioterapeuterna.se/Om-forbundet/studenterna/>

Varför ska vi tvingas sänka vår utbildningsnivå?

Det beslut som förbundsstyrelsen tagit om en reviderad specialistordning innebär att blivande OMT-specialister kommer att få en lägre utbildningsnivå. Det kan vi inte ställa oss bakom, skriver Erik Nexborn, ordförande i Sektionen för ortopedisk manuell terapi.

Erik Nexborn
Ordförande i OMT-sektionen

DE FLESTA FYSIOTERAPEUTER jag träffar är högpresterande individer, även om vi har olika fokus beroende på inriktning utifrån ett brett spektrum av undersöknings- och behandlingsalternativ, kliniskt resonemang och metodval. Oavsett inriktning vill vi alla i grund och botten göra ett gott arbete för våra patienter. Därför är det anmärkningsvärt när förbundsstyrelsen tar beslut som undergräver vår professionalitet som fysioterapeuter genom att sänka kvaliteten på vår specialistutbildning.

Förbundsstyrelsen har arbetat med att revidera specialistförordningen under flera år med målet om en statligt reglerad specialistordning. Syftet är att möjliggöra kompetens- och karriärutveckling, utbildningstjänster och specialisttjänster och att bidra till en attraktiv löneutveckling. En specialistutbildning är en karriärväg för den kliniskt verksamma fysioterapeuten.

I SLUTET AV MAJ 2021, drygt ett år efter att sektionerna fick i uppdrag att revidera sina specialistområden, tog förbundsstyrelsen ett principbeslut som lade grunden till ramarna för specialistordningen. Där bestämdes följande:

1. Kurskrav. Det ska ej vara möjligt för sektionen att besluta om skall-kurser eller examination.

2. Omfattning på utbildning. Det ska vara möjligt att genomföra utbildningen på tre år utan att den totala arbetstiden överstiger 100 procent.

3. Auskultationer. Krav på ett visst antal auskultationer/antal dagars sidotjänstgöring ska ej styras i studiehandledningen utan avgörs mellan handledare, ST-fysioterapeut och de förutsättningar som erbjuds.

4. Kostnader. Det ska ej vara möjligt för sektionen att kräva aktiviteter som innebär en större kostnad. Det kan exempelvis handla om ytterligare handledning utöver specialisthandledning, specifika avgiftsbelagda kurser eller auskultationer.

5. Separata allmänna mål inom veterinärmedicin. Sektionen för veterinärmedicin tillåts göra ett par förändringar i de allmänna målen för att dessa ska vara relevanta utifrån specialistområdet.

OMT-SEKTIONEN VÄNDER SIG emot delar av detta beslut. Vi anser att det inom vårt område krävs omfattande vidareutbildning, då den specialistutbildade fysioterapeuten förväntas hantera både bredden och djupet av besvärssbilder inom den biopsyko-sociala-modellen hos alla patienter från akuta tillstånd till långvariga smärttillstånd med muskuloskeletala besvär. Specialistfysioterapeuten ska behärska att genomföra undersökning, bedömning, analys och behandling med en kritisk och utvärderande syn utifrån evidensbaserad medicin i förhållande till patienten. Här räcker det inte bara med faktiska timmar utan även kalendertid där utrymme finns att träffa alla olika patienter.

VID FÖRSTA ANBLICKEN låter det rimligt med en specialistutbildning på tre år, men inte i förhållande till vad som ska ingå. För att uppnå specialistexamen inom tre år innebär det att du ska ha jobbat kliniskt minst två år på 75 procent. En magister ska ingå, vilket tar cirka två år. Då återstår endast ett år av specialistutbildningen i en studietakt om minst 25 procent. Rimligt är då studier på 15–30 högskolepoäng (hp) eller likvärdiga studier. Den specifika ämnesfördjupningen i specialistområdet blir då sammantaget 15–30 hp eller likvärdigt. Det är för lite, anser OMT-sektionen.

Det här handlar om att vi genom förbundsstyrelsens beslut måste sänka vår utbildningsnivå för att tillgodose vad förbundet vill med specialistordningen.

Vår och förbundets syn på vad det innebär att vara specialist skiljer sig åt. Förbundets är att specialisttiteln innebär att en inriktning har påbörjats och inte att den är kronan på verket på en lång karriär. Men efter endast 30 hp har en fysioterapeut knappt påbörjat sin specialiserade inriktning, enligt vår uppfattning. Vi ser på specialisten i ordets mening: det är en expert som ska ha en både djup och bred kunskap med förmågan att hantera komplexa patientfall, handleda kollegor och vara en kunskapsbärare som bidrar till professionsutvecklingen. En specialist är inte låst till en metod, där patienter ska anpassas till metoden, utan styrs av rådande evidens i förhållande till patientens behov.

VÅR SEKTION HAR under hela revideringsprocessen av studiehandledningen påtalat vikten av att bibehålla tidsramen på fyra år för en specialisering inom OMT. Utbild-

ningstiden säkerställer en hög nivå på våra specialister och stor klinisk erfarenhet. Vår bestämda standpunkt är att alla våra målkriterier är viktiga och tar tid att uppnå. De är framtagna under många år och styrda av vårt internationella organ IFOMPT som lyder under *World Physiotherapy*. Det säkerställer också en likvärdig specialistutbildning såväl inom Norden som internationellt.

Att vår specialistordning måste bli förstatligad är det ingen tveksamhet kring, men det behöver inte vara på bekostnad av kvalitet. Att vi behöver utbilda många specialister för att staten ska inse att det behövs specialister kan inte heller vara ett argument för att sänka kvaliteten. Att staten vill att specialistområdena har liknande omfattning utesluter inte fyra års utbildning eller att sektionerna kan ha olika tidsramar, då sjuksköterskornas specialistutbildning kan variera från 1 till 1,5 år på 100 procents studier. Att specialist-

utbildningen har varit tre år även i den tidigare specialistordningen, det stämmer inte då vår specialisering har tagit fyra år vilket förbundsstyrelsen godkännt. Att vi ska dela upp vår specialitet i en nationell nivå och en internationell nivå, kan sektionen inte ställa sig bakom, eftersom vi inte vill befästa att svenska OMT-specialister har en sämre utbildning än i övriga världen.

DET HÄR HANDLAR OM att vi genom förbundsstyrelsens beslut måste sänka vår utbildningsnivå för att tillgodose vad förbundet vill med specialistordningen. På samma sätt som kollegor inom förbundet fackliga del hade reagerat om förbundsstyrelsen hade tagit beslut som försämrar fysioterapeuters arbetsförhållanden och/eller lön reagerar vi, kollegor inom förbundets professionsdel, starkt på försämringar inom vårt specialistområde. Låt oss behålla längden på och kvaliteten i vår utbildning! ■

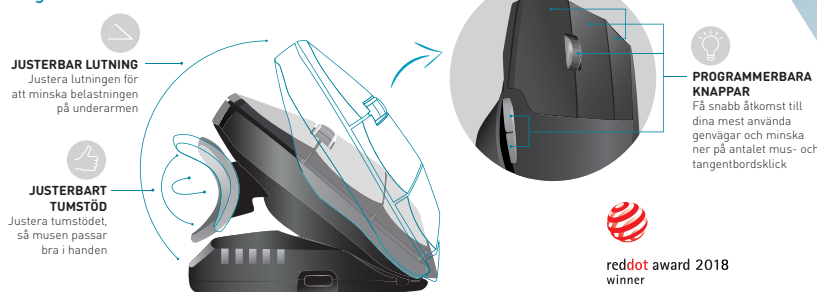
VARIATION ÄR NYCKELN till god ERGONOMI och en HÄLSOSAM KONTORSPLATS

Kom igång med din hälsosamma kontorsplats med en modern vertikal mus.

Unimouse är en modern, prisbelönt och ergonomisk mus. Den är enkel att justera så att den passar din handposition. Den låter dig arbeta varierat, med ett smidigt och enkelt flöde. Till sist: dess tumstöd gör det hela till en avslappnad upplevelse och lindrar spänningar i handen.

Skaffa din ergonomiska mus idag!

contourdesign.se

Ökad tydlighet kring kraven och målen kvalitetssäkrar specialistutbildningen

Förbundsstyrelsen, FS, menar att den beslutade revideringen av specialistordningen tydliggör kraven och bidrar till ökad transparens utan att sänka kvaliteten på specialistutbildningen. Att sektioner inte kan ställa skall-krav på betalkurser skyddar också ST-fysioterapeuten mot för höga kostnader. Det skriver FS i sin replik till OMT-sektionen.

REPLIK En moderniserad specialistordning som möter hälso- och sjukvårdens behov av specialistfysioterapi, är statligt reglerad, möjliggör kompetens- och karriärutveckling, ligger till grund för utbildningstjänster och specialisttjänster samt bidrar till en attraktiv löneutveckling för fysioterapeuter. Det är förbundets målsättning med specialistordningen enligt de kongressbeslut som fattats. I förbundsstyrelsens replik på debattartikeln om specialistordningen beskrivs bakgrunden, målsättningen och hur arbetet bedrivits.

ARBETET MED ATT modernisera specialistordningen påbörjades efter att kongressen år 2016 beslutade att specialistordningen skulle bli mer transparent, tidseffektiv och kvalitetssäker. Arbetet har pågått under mandatperioden i samarbete mellan

sektionerna och Fysioterapeuternas kansli samt FS. Även externa parter har bidragit för att bredda perspektivet på vad specialistfysioterapi bidrar med inom hälso- och sjukvården och andra arenor.

FYSIOTERAPEUTERNAS SPECIALISTORDNING har likheter med läkarnas specialistutbildning genom att vara en målstyrd, kliniskt integrerad utbildning under handledning. En målstyrd utbildning innebär att innehållet i specialistutbildningen kan se olika ut för olika individer beroende på de erfarenheter, kunskaper och meriter som den sökande har med sig vid specialistutbildningens början. Bedömningen baseras på måluppfyllelse, inom ett sådant kompetensbaserat synsätt är det inte föreskrivet exakt vilka kurser den enskilde ska gå eller hur många timmar varje utbildningsaktivitet innefattar.

Utgångspunkten är i stället att allt systematiskt lärande räknas och att det finns många olika sätt att lära och utvecklas på.

ÄVEN DEN NUVARANDE specialistordningen är målstyrd. FS beslut om att inte tillåta krav på specifika kurser eller att specificera antalet auskultationer som krävs för att uppnå ett mål i specialistutbildningen är alltså inget nytt, däremot bidrar beslutet till transparens. Det gäller likaså beslutet om att specialistutbildningen ska vara möjlig att genomföra på tre år, detta gäller redan idag men blir tydligt med FS beslut. Utbildningslängden kan också variera något mellan individer och i vissa fall överstiga tre år.

I DEN MODERNISERADE specialistordningen har det tagits fram en studiehandledning för varje specialitetsområde, som ger rekommendationer hur den individuella studieplanen inom respektive specialitetsområde kan utformas. Rekommendationerna syftar till att vara ett stöd och underlätta tolkningen och samsynen kring målen, ge tips till handledare och ST-fysioterapeut avseende utbildningsplanens utformning och handledningens innehåll samt exemplifiera utbildningsaktiviteter för respektive lärandemål. Det går bra att ge förslag på kurser, auskultationer och andra utbildnings-

FS menar att den moderniserade specialistordningen ställer mycket höga krav på specialistfysioterapeutens kunskaper, färdigheter och förhållningssätt.

Cecilia Winberg,
förbundsordförande

Sara Barsjö,
vice förbundsordförande

Mikael Hjerne

Kristina Larsson

Maria Westin

Ingela Lundholm Tengvall

Philip Ohlsson

Annie Palstam

Lisa Svernbj

DEBATT
Följ den fortsatta
debatten på
[fysioterapi.se/
debatt](http://fysioterapi.se/debatt)

aktiviteter som bidrar till måluppfyllnad, däremot ställs inte krav på att specifika kurser måste genomföras. En central del i specialistutbildningen är det strukturerade lärandet i den kliniska vardagen under handledning, kombinerat med övriga utbildningsaktiviteter samt akademisk fördjupning. En magisterexamen är en ettårig utbildning på heltid, inte två som skrivs i debattartikeln.

FS BESLUTADE ATT det inte ska vara möjligt för sektionerna att ställa skall-krav i studiehjälperna som innebär en betydande kostnad för ST-fysioterapeuten. Det kan till exempel vara krav på annan typ av handledning utöver den som ingår i specialistutbildningen, eller att specifika betalkurser eller examinationer måste genomföras. Anledningen till detta beslut är dels att det inte är förenligt med en målstyrd utbildning, dels att kostnader kan vara en hindrande faktor för fysioterapeuter att påbörja specialistutbildning, eller göra det mindre attraktivt för arbetsgivare.

Debattörerna anser att FS sänker kvaliteten på specialistutbildningen genom de tagna besluten. FS menar att den

moderniserade specialistordningen ställer mycket höga krav på specialistfysioterapeutens kunskaper, färdigheter och förhållningssätt. Den moderniserade specialistordningen kommer underlätta tolkningen och samsynen kring målen, samt öka transparensen och vad som krävs för att bli specialist och därmed underlätta kvalitetssäkring av utbildningen.

I ARTIKELN PÅSTÅS FELAKTIGT att FS intention med specialistordningen endast är att en inriktning mot specialisering har påbörjats. Detta är ett missförstånd och FS menar att moderniseringen tvärtom säkerställer att lägstanivån på specialistfysioterapeuterna blir mer likvärdig och att utbildningen svarar upp mot de behov som hälso- och sjukvården har nu och i framtiden. Att genomgå specialistutbildningen ger specifika kliniska kompetenser, men det stärker också förmågan till kritiskt tänkande och strukturerat lärande. Det är sektionerna själva som har formulerat de lärandemål som varje specialist måste uppnå. Kravet på fortsatt kompetensutveckling avstannar inte efter en specialisering. Kompetensutveckling behöver ske under hela yrkeslivet

och en specialistutbildning är en viktig del av detta. Som kunskapsbärare, kunskapsutvecklare och kunskapsförmedlare behövs specialisten inte bara i slutet av sin karriär utan gärna under större delar av karriären, precis som specialistläkarna.

FS är positiv till det arbete som har genomförts internationellt via IFOMPT och har därför som ett förslag lyft möjligheten att efter specialistutbildning inom OMT fortsätta sitt strukturerade lärande mot att bli internationell specialist inom OMT. Detta förslag har sektionen tyvärr motsatt sig.

SAMMANFATTNINGSVIS ANSER FS att moderniseringen av fysioterapeuters specialisering kommer att säkerställa kvaliteten på utbildningen. Revideringen motsvarar dessutom de behov och önskemål som efterfrågats av våra medlemmar. Den underlättar också handledarnas arbete samt ökar transparensen och förståelsen hos arbetsgivare så att de ser vikten av att utbilda fler specialister. Det kan i sin tur leda till att fysioterapeuter i framtiden kan erbjudas de positioner och den löneutveckling som motsvarar deras specialistkompetens. ■

VAD SKA MAN MED FACKET TILL?

Många fysioterapeuter vet vilka lagar och regler som gäller kring patienten, men när det kommer till de egna rättigheterna på jobbet är det sämre ställt. Här kommer en snabbgenomgång av några fackliga grundprinciper.

text: **Agneta Persson**

MÅNGA TROR ATT det finns en laglig gräns för hur låg en månadslön får vara i Sverige, men det finns det faktiskt inte. Medan andra länder har lagstadgade minimilöner så har vi "den svenska modellen". Den innebär att det är fack och arbetsgivare som kommer överens och tecknar ett så kallat kollektivavtal om hur lönerna ska sättas. Om det inte finns ett sådant så får arbetsgivaren betala precis hur lite den vill, så länge arbetstagaren har gått med på det.

FAST LÖNERNA SER INTE jättebra ut för fysioterapeuter trots kollektivavtal, kan man ju invända. Ja, fick facket självt bestämma skulle förstås lönerna för professionen vara mycket högre. Men i de kollektivavtal som Fysioterapeuterna slutit med arbetsgivarna kan man inte kräva några exakta summor. I tidigare avtal har det funnits tarifförlöner. Då koddades fysioterapeuter efter olika kriterier och så fick man den lön som fack och arbetsgivare kommit överens om. Lång och trogen tjänst kunde till exempel

löna sig. I dag är läget det motsatta då det oftast är marknadskrafterna som styr. Bristen på fysioterapeuter gör till exempel att den som är ny i branschen på sina håll kan få en ingångslön på 37 000 kronor medan den som jobbat i 20 år kan ligga kvar på 33 000. Facket rör inte över tillgång och efterfrågan, men kan göra sitt bästa för att påverka beslutsfattare och lönesättande chefer att betala fysioterapeuterna bättre.

ETT SÄTT ÄR att fackets förtroendevalda hela tiden argumenterar för löneökningar, inte bara vid de lokala lönerevisionerna. Det kan handla om att se till att nya mer avancerade arbetsuppgifter ska synas i lönekuvertet, eller att uppmärksamma vilka i en arbetsgrupp som har hamnat efter i sin löneutveckling. Lönen ska enligt kollektivavtalet vara individuell och differentierad. Det vill säga den individuella prestationen ska löna sig, och priset på detta är något som till syvende och sist görs upp mellan arbetsgivare och medarbetare. Fackets roll är att bevaka

så att den överenskomna lönebildningsprocessen följs.

Alla anställda i Sverige omfattas av lagstiftningen, men det är i kollektivavtalen som många av villkoren i arbetslivet regleras. Som till exempel detaljer kring arbetstider, skiftsformer, semester och annan ledighet, anställningsvillkor, försäkringar och pension. Kollektivavtal kan ge mer pengar vid föräldraledighet, sjukdom och arbetsskada. Pensionen kan också bli högre för den som har kollektivavtal, skillnaden kan vara hundratusentals kronor när man blir pensionär.

IBLAND KAN ETT FACKFÖRBUND hota med att säga upp ett kollektivavtal för att sätta press på arbetsgivaren att genomföra förbättringar av dåliga arbetsvillkor. Men att säga upp ett kollektivavtal är inget man gör särskilt lättvindigt. Då försvinner nämligen varenda förmån som finns i det och som kanske har tagit många år att förhandla fram. Ett uppsagt avtal innebär att man måste börja om från noll. För det fackförbund som vill strejka är att vara

FAKTA: Kollektivavtal för fysioterapeuter

- Det finns flera centrala (rikstäckande) kollektivavtal för fysioterapeuter som reglerar de grundläggande villkoren för anställda inom kommun och region, privatanställda samt statligt anställda. Samtliga avtal finns att ladda ner på fysioterapeuterna.se
- Utöver de centrala avtalen har de flesta arbetsplatser också lokala kollektivavtal som är anpassade för den egna verksamheten. Ett lokalt avtal får aldrig innehålla sämre villkor än det centrala, eller för den delen strida mot lagstiftningen.
- Ett kollektivavtal gäller för alla på en arbetsplats, oavsett om man är med i facket eller inte.

ILLUSTRATION: HELENA HALVARSSON

utan avtal dock den enda möjligheten. Den svenska modellen innebär nämligen att så länge det finns ett avtal mellan facket och arbetsgivarna så får man inte strejka. Det kallas för fredsplikt. Det är därför strejker oftast sker när ett tidigare avtal är uppsagt, eller om det har löpt ut och man ännu inte förhandlat fram ett nytt som båda parter är nöjda med.

MEN FÖR ATT FÖRBÄTTRA arbetsmiljön i hälso- och sjukvården finns det också ett annat verktyg att ta till: arbetsmiljölagstiftningen. Den sträcker sig bortom kollektivavtalen och gäller överallt, oavsett om det finns avtal eller inte. Arbetsmiljölagstiftningen i Sverige är generellt sett riktigt bra – om den följs. Här har skyddsombud och andra fackligt förtroendevalda en viktig roll i att bevaka så att arbetsgivaren håller sig till lagen, och att agera kraftfullt om den inte följs. Det kan till exempel innebära att man måste anmäla arbetsgivaren till Arbetsmiljöverket för att åstadkomma en förändring.

En grundförutsättning för att den svenska modellen med kollektivavtal ska fungera är att båda sidor, alltså både fack

och arbetsgivare, är jämnstarka. I en rapport från 2019 konstaterar tankesmedjan *Arena Idé* att medan organisationsgraden är fortsatt hög på arbetsgivarsidan så sjunker den fackliga anslutningsgraden i Sverige. Från 77 procent 2006 till 67 procent 2019 (antalet medlemmar i Fysioterapeuterna är däremot stadigt, under pandemin har dessutom fler yrkesverksamma än vanligt anslutit sig). Störst tapp finns inom arbetaryrkena, men även tjänstemanna- och akademikerförbund tappar medlemmar. Om trenden fortsätter så här så beräknas den fackliga organisationsgraden vara nere på 63 procent år 2023. Problemet med det? Om allt färre är med i facket så ökar också risken för att modellen med kollektivavtal börjar ifrågasättas och därmed förlorar sin legitimitet.

SÅ VAD SKA MAN DÅ med facket till?

Ett av de främsta argumenten som många fackförbund, inklusive Fysioterapeuterna, för fram är: Ju fler medlemmar facket har, desto starkare blir det. Och ju starkare facket är, desto bättre avtal kan slutas. ■

Tre länktips med lagar och föreskrifter

Arbetsmiljölagen, AML

I den här lagen finns regler om skyldigheter för arbetsgivare och andra skyddsansvariga om att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet. Det finns också regler om samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare, till exempel regler om skyddsombudens verksamhet.

Läs mer: av.se

Föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö, (AFS 2015:4)

De här föreskrifterna reglerar områden som kunskapskrav, målbeskrivningar, arbetsbelastning, arbetstid och kränkande särbehandling.

Läs mer: av.se

Medbestämmandelagen (MBL)

Den här lagen reglerar den kollektiva arbetsrätten. Namnet syftar på lagens målsättning om att främja arbetstagaransidans medbestämmande över arbetsvillkor och företagsledning. Lagen öppnar därmed upp för möjligheter till att kunna påverka en arbetsplats med ett kollektivt inflytande. Detta arbete bedrivs oftast av fackförbund, fackföreningar och klubbar på arbetsplatsen.

Läs mer: <https://lagen.nu/1976:580>

Onsdag morgon. Maria Öman håller i ett informationsmöte för fackligt anslutna fysioterapeuter på Kommunrehab i Falun.

**TEMA:
Facket**

”Fysioterapeuter behöver

Vem står upp för dina rättigheter på jobbet? Omkring 1 000 fysioterapeuter runtom i Sverige är fackligt förtroendevalda med uppdrag att bevaka medlemmarnas arbetsvillkor. Vi åkte till Dalarna och Västerbotten och träffade två av dem.

text & foto: **Agneta Persson**

FALUN Arbetsplatsombudet Maria Öman har precis avslutat det tuffaste fackliga uppdraget för den här våren. Arbetsgivaren har velat införa tre semesterperioder över sommaren på Kommunrehab i Falun för att minska kostnaderna för inhyrda sjuksköterskor, och tyckt att samma regler ska gälla för alla. Ett uselt förslag som har fått många att må dåligt och flera att överväga att säga upp sig.

– Det är en sak om det hade varit bra för verksamheten, men det är ju inte ens det. Sjukgymnaster och arbetsterapeuter

Maria Öman, arbetsplatsombud på Kommunrehab i Falun.

arbetar helt annorlunda än sköterskorna. Vi jobbar med långa processer och det vore en katastrof att behöva byta folk hela tiden. Dessutom har vi sedan flera år en utarbetad strategi för sommaren som fungerar bra utan vare sig vakanser eller stafetter. Vi vet hur man gör.

Efter tre vändor vid förhandlingsbordet lyckades Maria tillsammans med Arbets-terapeuternas arbetsplatsombud sätta stopp för planen, och därmed räddades sommaren även för andra yrkesgrupper. Sjuksköterskorna till exempel, som är

Långa avstånd i Västerbotten gör det svårt för distriktsstyrelsen (Ingrid Thure, Kajsa Hedén och Sofia Stridsman) att ses fysiskt.

öva på att kräva sin rätt”

betydligt fler än fysioterapeuter och arbetsterapeuter tillsammans. Men de var med först på slutet, när striden var över.

– De skulle nog behöva skicka en tårta till oss nu, säger Maria. Hade inte vi funnits där så hade vi alla haft tre semesterperioder. Även cheferna blev överkörda när de protesterade mot förslaget. Det var bara facket som kunde sätta stopp.

KÅGE Sofia Stridsman, ordförande i distrikt Västerbotten, och hennes fackliga förhandlingskollega i regionen har också anledning att fira. Lönepotten för fysioterapeuterna brukar hamna på 1,9 procent, men i år fick de arbetsgivaren att skapa fram drygt 3,4.

– Vi har i många år arbetat strategiskt med att se över löneprocessens alla delar och tillsammans med arbetsgivaren haft både officiella och inofficiella möten kring lön där vi fört fram hur duktiga vi

är, att fysioterapeuter är värda mer och borde prioriteras. Men det har inte lönat sig tillräckligt bra.

Så den här gången dök de djupare ner i lönestatistiken och lönekartläggningen än vanligt. Granskade på individnivå och såg till exempel att äldre fysioterapeuter halkat efter. Sen visade de arbetsgivaren

vilka siffror de hittat och sa varsågod, nu får ni gå hem och göra ert jobb. Så här kan vi inte fortsätta ha det.

Arbetsgivaren kunde själv konstatera lönediskriminering när de kvinnodominerade fysioterapeuterna jämfördes med de mansdominerade ingenjörerna som hör till samma värderingsgrupp. Och sen fick fysioterapeuterna mer pengar än planerat.

– Det här är en framgång efter flera år av arbete, så vi borde skåla i champagne! Men vi lutar oss inte tillbaka. Vi fortsätter att granska lönerna för att kunna komma ännu mer vässade till förhandlingarna.

Sofia Stridsman, ordförande i distrikt Västerbotten.

FALUN När Maria började på Kommunrehab för tre år sedan fanns det inga lönekriterier att förhålla sig till. Hon kollade runt med andra verksamheter hur de värderar sitt arbete och så anpassade

Som det första fackliga ombudet på arbetsplatsen för Fysioterapeuterna har Maria Öman mycket att bygga upp.

—> hon det till den egna arbetsplatsen. Sen förhandlade hon och Arbetsterapeuterna med arbetsgivaren om vad som ska gälla. Det har gjort det lättare för arbetsgivaren att sätta lön, och lättare för Maria att argumentera. Förra året ledde det till tusen kronor extra för flera av dem som hade hamnat snett. I år ville hon se samma sak men fick nej. Ett tråkigt kapitel, säger hon.

– Det hade inte kostat mer än högst 20 000 kronor extra. Och så har kommunen tio miljoner att lägga på hyrsköterskorna. Jag önskar verkligen att jag hade lyckats bättre! Men jag har gjort vad jag har kunnat.

SOM ARBETSPLATSOMBUD sitter Maria med i olika samverkansgrupper på flera nivåer, alltifrån den egna arbetsplatsen upp till förvaltningsnivå. När nya chefer ska rekryteras är hon med och tittar på kandidaterna – hon har till exempel varit med och satt stopp för en rekrytering som höll på att ske på fel grunder – och

vid alla förhandlingar som rör medlemmarnas arbetsmiljö finns hon med. Det fungerar både bra och dåligt. På sistone har arbetsgivaren dragit ner på samverkan och i stället börjat kalla till fler förhandlingar. Det är tidskrävande och tröttande. Dessutom kallas alla fackliga representanter allt som oftast per automatik, även när de inte har med saken att göra.

Hade inte vi funnits där
så hade vi alla haft tre
semesterperioder.

”

Som nu. Hälso- och sjukvårdssektionen i Falun vill med kort varsel förhandla om vilka vårdbolag som kan vara aktuella för hyrsköterskor. Men det är inget som angår Fysioterapeuterna. Dessutom kom

underlaget för sent och var för dåligt, så förhandlingen fick skjutas fram. Maria och hennes fackliga kollegor i de andra förbunden har i stället tagit tillfället i akt och ordnat en digital snabbkurs i facklig samverkan för kommunens chefer i hälso- och sjukvården. Kursen hålls av HR som bland annat förklarar att ”arbetsgivaren ansvarar för att fackliga representanter ska ges tillräckligt med tid för uppdraget. Och med det menar vi att de fackliga representanterna måste få tid att stämma av med sina medlemmar, förbereda sig och titta på underlaget.”

– Det måste bli bättre med alla förhandlingar hit och dit, säger Maria. Vi behöver fler möten där man diskuterar och kommer fram till något vettigt i stället för förhandlingar som är extremt tidskrävande.

KÅGE Förutom att vara ordförande i distriktet är Sofia även arbetsplatsombud och skyddsombud på sin egen arbetsplats på hälsocentralen i Kåge

Sofia Stridsman styr själv
över tidboken och kan därför
utan problem kombinera det kliniska
arbetet med sina fackliga uppdrag.

HEA
MEDICAL AB

 Bodypoint®

ETT BÄTTRE LIV

Gunilla Wallengren är flerfaldig SM-, EM- och VM-medaljör i Parafriidrott i rullstol. Hårdsatsar nu mot VM i Kobe, Japan 2022. När hon tränar använder hon ett Elastiskt Universalband från Bodypoint. Livstidsgaranti gäller för bälten och selar från Bodypoint. www.heamedical.se

Jag är en doer, men har blivit bättre på att inte gå igång på alla cylindrar. Det blir inte så konstruktivt alla gånger, säger Sofia Stridsman.

—> utanför Skellefteå. Hon har dessutom i uppdrag att förhandla tillsammans med den som är regionalt förhandlingsansvarig. Det här innebär att hon växlar från långsiktigt påverkansarbete och dialog med politiker och tjänstemän på en övergripande nivå, till konkreta förhandlingssituationer kring lokala arbetsvillkor som måste hanteras akut.

– Man kan ju inte alltid beskriva fackligt arbete med ”wow, den där timmen gjorde jag underverk”. Snarare undrar man allt som oftast om man kom nån vart över huvud taget. Men så plötsligt trillar något på plats. Som lönerna det här året, och då är det lite mer av en wohooo-känsla!

AVGÖRANDE FÖR DET MESTA av hennes fackliga arbete är regionens drygt 70 arbetsplatsombud, säger hon. Distriktsstyrelsen har regelbundna avstämningar med de fackliga representanterna på allt ifrån universitetssjukhuset i Umeå till sjuk-

Alla vill vi ju att det ska bli bra för patienterna. Men vi kan aldrig tumma på vår arbetsmiljö. Det gör vi ganska ofta ändå, så någon gång måste vi sätta ner foten, säger Sofia Stridsman.

stugorna i södra Lappland. Distriktets policy säger att det ska råda en geografisk jämlikhet. Alla perspektiv ska med.

– Utan ombuden kan vi inte veta vad som händer och hur det ser ut på arbetsplatserna. De gör ett jättearbete på sina arbetsplatser. Det är de lokalt förtroendevalda som är förbundets ryggrad!

Och just nu behövs arbetsplatsombudens ögon extra mycket. För i den stora omställningen mot god och nära vård tenderar arbetsgivaren att springa lite för fort och glömmar bort att samverka kring flera arbetsmiljöfrågor när nya system och arbetssätt ska införas.

– Det finns ingen illvilja eller motvilja från arbetsgivaren, inte från oss heller. Alla vill vi ju att det ska bli bra för patienterna. Men vi kan aldrig tumma på vår arbetsmiljö. Det gör vi ganska ofta ändå, så någon gång måste vi sätta ner foten. Och då kan det bli jobbigt.

Här behöver fysioterapeuter profilera sitt fackliga ben mycket mer, tycker Sofia.

” Det gäller att få arbetsgivaren att se det från vår synvinkel, och att göra medlemmarnas röster hörda.

Bli bättre på att kräva sina rättigheter.

– Vi har till exempel blivit uppmanade att tacka ja till nya uppdrag först och ta betalt sen. Som att skriva röntgenremisser, eller ge injektioner. På de flesta ställen har det dessutom visat sig att vi ju inte får betalt sen. Jag kan se en vinning i att profilera professionen, men jag tror inte på idén att vi hela tiden ska säga ja. Vi kanske inte heller ska säga nej, men vi måste föra den fackliga kampen. Inte bara säga tack, amen och hoppas att det ska lösa sig.

FALUN Ungefär en tredjedel av fysioterapeuterna på Kommunrehab är inte med i facket. Ibland får Maria höra att ”facket gör inget för min löneutveckling” som argument att inte vara med. Då tänker man inte på allt det andra som facket gör, säger hon.

– Det verkar som om många har glömt historien bakom den svenska modellen. Att hela arbetsmarknaden bygger på

Det är tröttande ibland men sällan tråkigt att jobba fackligt, säger Maria Öman. Hon har varit fackligt aktiv i drygt 20 år på olika arbetsplatser i Falun.

överenskommelser mellan fack och arbetsgivare. Man kanske tar semester och andra förmåner för givet, men har man inget kollektivavtal så har man inte heller samma rättigheter. Det tror jag det är många som inte har koll på.

Men det är också viktigt att komma ihåg att facket inte har någon egen beslutanderätt, varken när det gäller löner eller övriga arbetsvillkor. I slutänden är det alltid arbetsgivaren som har ledningsansvaret och som bestämmer, säger hon.

– Så det gäller att få arbetsgivaren att se det från vår synvinkel, och att göra medlemmarnas röster hörda helt enkelt. Arbetsgivaren hinner inte tänka efter alla gånger, och då kan vi från facket vara en bromskloss som förhoppningsvis gör att det blir bättre än det hade blivit annars.

KÅGE När hon gick i fyran ordnade Sofia sin första protestmanifestation. Klassens

—> lärare skulle inte få behålla jobbet, och tillsammans tågade eleverna genom Kiruna och in på kommunalrådets rum för att protestera. Sofia gick längst fram. Och på den vägen är det. Man måste vara en sån som vågar sätta klackarna i backen, vara saklig och modig när man har i uppdrag att föra de anställdas talan. Det kan vara oproblematiskt. Men det kan också vara känslomässigt påfrestande.

– Många kan bli provocerade av att jag är rak och rättfram och säger vad jag tycker, särskilt när de inte håller isär roll och person. Några gånger har det lett till att jag har blivit utsatt för härskartekniker av chefer på olika möten. Det är en utmaning, framför allt i situationer där man möter en professionell förhandlare som bara trycker till en. Att då våga försöka framföra något konstruktivt är skitsvårt om man inte har skinn på näsan.

Nej, det är väl inte så konstigt kanske att det är lättare att få fysioterapeuter att jobba för professionsfrågorna än för de

fackliga, säger Sofia. Det är relativt enkelt att engagera sig i det man gör kliniskt varje dag. Där är man dessutom kunnig. När det kommer till fackligt arbete är kunskapen inte lika självklar. Dessutom kan det fackliga uppdraget innebära att man inte alltid nödvändigtvis är överens med arbetsgivaren.

– Jag kan ändå förvånas över att det fackliga benet inte är lika starkt som professionsbenet i vissa stora distrikt. Att inte fler ser möjligheten att driva de fackliga frågorna och att det är en framkomlig väg. Men jag tror att vi inom förbundet nu är på rätt väg med att stärka det fackliga benet, till exempel genom mer utbildning, och det är positivt.

För den fackliga rörelsen och den svenska modellen är inget vi ska ta för givet, säger hon.

– Vi måste stå upp för den, och det gör vi genom att vara fackligt engagerade. Det vore förödande om vi föll för de högerextrema, fackfientliga vindar som blåser ute i samhället. ■

Jag tror att vi inom förbundet nu är på rätt väg med att stärka det fackliga benet, säger Sofia Stridsman.

TCM Products Norden AB

supporting your professional clinic

Britsunderlägg

"Supermjukt" - för kundens skull

Tunna underlägg som inte prasslar. Tillverkade av 100% polypropylen. Tillverkade med Non-Woven teknik. Högabsorberar oljor och fetter. Återvinningsbart material.

NYHET

Nu även med en blandning av 30% Viscose + 70% Polyester vilket ger ett mycket mjukt och behagligt britsunderlägg.

Tel. +46-8-55086409

order@tcmproductsnorden.se

www.tcmproductsnorden.se

Fackligt förtroendevalda har rätt att utföra sina uppdrag på betald arbetstid.

ILLUSTRATION: HELENA HALVARSSON

**TEMA:
Facket**

Du jobbar väl inte gratis?

Har du ett fackligt förtroendeuppdrag? Då har du enligt lag rätt att jobba fackligt på betald arbetstid. Men alla använder inte den möjligheten, till exempel för att man inte vill belasta kollegorna eller för att man inte hinner med sitt kliniska arbete.

text: **Agneta Persson**

ENLIGT FÖRTROENDEMANNALAGEN (se fakta) har den som är förtroendevald rätt att jobba med fackliga frågor på betald arbetstid. Det kan till exempel vara att delta i förhandlingar och samverkan (inklusive den tid det tar att förbereda sig inför dessa), delta i fackliga kurser, gå på informationsmöten som arbetsgivaren kallar till samt att ägna sig åt att hjälpa en enskild medlem i frågor som rör anställningsförhållandet.

MEN HUR LÄTT ÄR DET att gå ifrån sitt kliniska arbete för att ägna sig åt facklig verksamhet? Fysioterapi har skickat ut

en enkät till 953 förtroendevalda fysioterapeuter (regionalt förhandlingsansvariga, arbetsplatsombud, skyddsombud och Saco-råd) och bland annat ställt frågan: Utför du ditt fackliga arbete på ordinarie arbetstid? Av de 320 som har svarat uppger 86 procent att de alltid jobbar fackligt på betald arbetstid.

"Om det sker utanför arbetstid får jag ta ut den en annan dag men skulle säkert få lägga betald övertid om jag frågade."

"Fick lägga tiden 'smart' för att det skulle gå ihop med verksamheten, men det gick."

"Vid något tillfälle har resan till en kurs varit utanför ordinarie arbetstid, men fått tid mot tid för det."

"Jag gör det på arbetstid, men det innebär i vissa perioder när det är något särskilt som händer att jag får mycket plus på flexen eftersom det är svårt att ta bort av mina andra arbetsuppgifter."

AV DEM SOM SVARAT att de inte utför sitt fackliga uppdrag på ordinarie arbetstid uppger 93 procent att de väljer att göra det på fritiden för att hinna med sitt arbete eller för att inte belasta kollegorna.

→ 23 procent uppger också att arbetsgivaren inte ger utrymme för det fackliga arbetet.

"Vissa möten sker på lunchen för att inte inkräkta på övrigt arbete."

"Gör ofta förberedelser på fritiden, svårt att hinna med på arbetstid."

"Min arbetsgivare vill ej ha något fackligt arbete."

"Oftast finns inte tiden, även fast vi har rätt till den. Inför löneöverläggning exempelvis blir det en del förberedelser på fritiden. Inför samverkan är man inte alltid förberedd/påläst som AG kan förvänta sig."

"Får ingen anpassning av arbetsuppgifter så det är mycket stressigt, hög arbetsbelastning utifrån ansvarsområden och antal patienter, kan komma bli tvungen att sluta som facklig för att inte bli utbränd."

"Jag får teoretiskt tillåtelse av min arbetsgivare att använda facklig tid, men i praktiken går det ej ihop med den pressade tidboken i klinik som samtidigt ska fungera och är bokad 1 månad framåt."

FYSIOTERAPEUTERNAS förhandlingschef Torbjörn Bidebo säger att enkätens resultat stämmer bra med hans uppfattning om hur det ser ut bland förbundets förtroendevalda. Förtroendemannalagen innebär oftast inget problem, särskilt i kommuner och regioner där det finns en lång tradi-

tion av samverkan med facket och där rutinerna är väl etablerade. Men ibland händer det att arbetsgivare ifrågasätter det fackliga uppdraget, framför allt inom privat sektor.

– Det behöver inte betyda att man är motståndare till facket, säger han, utan kanske att man har problem med att få ihop ekonomin i verksamheten när någon är fackligt engagerad och man inte kan ta emot lika många patienter.

MEN DET ÄR arbetsgivarens skyldighet att se till så det finns luft i systemet för det fackliga arbetet, påpekar Torbjörn Bidebo. Kanske behöver man ta in extraresurser för att få det att fungera. Särskilt i perioder när den fackligt förtroendevalda är borta extra mycket, som till exempel vid lönerevisioner.

– Något annat går inte, säger han. Vi har ju förtroendemannalagen. Den kan man inte bryta mot.

Men det är inte bara arbetsgivarnas eventuella ogillande som kan få fackligt förtroendevalda att dra sig för att utföra sitt uppdrag på ordinarie arbetstid. Även arbetskamrater som tycker att man går i väg hela tiden och inte drar sitt strå till stacken kan göra det svårt, säger Torbjörn Bidebo.

– Det finns de som avstår från vissa möten för att man får taskiga vibbar från kollegorna. I sådana situationer behöver man ha en diskussion i sitt arbetslag om att det fackliga uppdraget innebär att man kommer vara borta en hel del. Och då hoppas man ju att kollegorna är glada

för att någon tar på sig uppdraget att representera dem och inte tittar snett när man går i väg.

Vad gör förbundet centralt för att stötta sina lokalt förtroendevalda i att våga ta plats med sitt fackliga arbete?

– Vi utbildar och peppar dem i de här frågorna och ser till så de har kontakter att vända sig till, som förhandlingsansvariga och ombudsmän. Man ska känna att man kan vända sig till oss när det blir tokigheter så guidar vi hur man kan göra och tänka. På förbundets hemsida finns det också verktyglådor för förtroendevalda med tips och råd. ■

Förtroendemannalagen

- Enligt Lagen om facklig förtroendemannas ställning på arbetsplatsen (1974:358) får en arbetsgivare inte hindra en facklig förtroendeman att fullgöra sitt uppdrag. Facklig förtroendeman har rätt till den ledighet som fordras för det fackliga uppdraget. Ledigheten ska dock vara skälig och inte medföra betydande hinder för arbetet.
- Vid uppsägning på grund av arbetsbrist och vid permittering ska facklig förtroendeman, utan hinder av lagen om anställningsskydd, ges företräde till fortsatt arbete om det är av särskild betydelse för den fackliga verksamheten på arbetsplatsen.

SÖK
FORSKNINGS
BIDRAG

från **STROKEFONDEN**
Sista ansökningsdag är 15 SEPT
www.strokeforbundet.se

Strokefonden förvaltas av
STROKE-Riksförbundet

Digital rivstart för ny facklig utbildning

All facklig utbildning som tidigare genomfördes fysiskt ute i distrikten har nu blivit digital. Målet är att öka tillgängligheten och göra kurserna mer medlemscentrerade och situationsanpassade.

text: **Lois Steen**

I MÅNGA ÅR har Fysioterapeuternas fackliga utbildningar bedrivits lokalt i distrikten och det har inneburit att kansliets ombudsmän rest landet runt för att möta fackligt aktiva medlemmar. När pandemin startade 2020 ställdes all utbildning in på grund av restriktionerna. Men att lämna hundratala förtroendevalda helt utan facklig utbildning var ohållbart, berättar förbundets ombudsman Tess Barrington.

– Vi hittade på en slags konstgjord andning. Jag fick en förfrågan från ett distrikt, där vi hade planerat en facklig heldagskurs om lön och arbetsrätt, om jag inte kunde göra den digitalt via Zoom i stället.

Hon tog på sig det och genomförde fyra heldagsutbildningar innan hon valde att förändra upplägget utifrån de utvärderingar som kom in.

– Deltagarna tyckte att det var väldigt långt med en heldag vid skärmen och att det är svårt att hålla fokus när man ska ta till sig så mycket nytt inom flera olika ämnen.

Det tog hon med sig i det fortsatta arbetet och delade upp utbildningen i kortare moduler. Och responsen på förändringen blev positiv.

– Jag upplevde att många blev mer inspirerade och glada av att få ta sig an en facklig fråga i taget; att det var befriande att slippa bli överväldigad, säger Tess Barrington.

Varje modul är ett digitalt seminarium på två-tre timmar. Modulerna ger fackliga grundkunskaper inom ämnen som lön, arbetsrätt och kollektivavtal, och de är också sektorstyrda.

FOTO: SIMON BARRINGTON

I november 2020 kom ett kongressbeslut om att förbundets utbildningar ska digitaliseras, berättar ombudsman Tess Barrington.

– Att vi gör modulerna sektorstyrda beror på att frågorna behöver tas om hand på olika sätt beroende på om man är förtroendevald i en kommun eller i en region. Genom att anpassa kursen efter det kan den som deltar känna sig mer hemma i frågorna.

FÖRUTOM DESSA MODULER på en grundnivå kommer förbundet att erbjuda möjlighet till självstudier och fördjupning i olika ämnen genom kompendier. Dessa kompendier som Fysioterapeuternas chefsjurist tagit fram kan till exempel handla om uppsägning av anställning, arbetsrätt vid sjukdom, skillnaden mellan diskriminering och kränkande särbehandling, lönekartläggning med mera.

– Tanken med modulerna och självstudierna är att göra den fackliga kunskapen mer behovsanpassad och situationsanpassad, så att utbildningen finns tillgänglig

när medlemmen själv har behov av en viss typ av kunskap och inte när förbundet har ett behov av att utbilda, säger Tess Barrington.

– När varje ämne får sin egen modul hinner vi dessutom berätta mer om det. Det som förut fick 30 minuter är nu en egen modul på två timmar. Vi kommer också att hålla en digital utbildningsdag en gång om året där vi berättar om nyheter och ger uppdaterad kunskap på olika områden.

En av fördelarna med att utbilda digitalt är att förbundet kan utbilda fler på kortare tid.

– Under tidigare år med sex heldagskurser per termin kanske vi hann utbilda cirka 60 till 70 förtroendevalda. Men nu har jag bara under våren utbildat nästan 200 personer.

Är kurserna obligatoriska för att inneha vissa förtroendeuppdrag?

– Det är förbundets ansvar att de som väljer att jobba fackligt ska få kunskap och stöd i sitt uppdrag, men vi kan ju aldrig tvinga någon att ta emot det. Men den som inte går grundmodulerna har en enorm uppförsbacke som ny förtroendevald, så det är en stark rekommendation att gå kurserna. Då slipper man stå helt naken inför arbetsgivaren och inte veta vad de fackliga frågorna handlar om.

Från mitten av augusti och framåt kommer det finnas fem färdiga grundmoduler: *Lön, Individuell arbetsrätt, Kollektiv arbetsrätt, Arbetsmiljö och Samverkan*. Kurserna riktar in sig på kommunal och regional sektor. Under hösten 2021 är 14 kurstillfällen inplanerade. ■

”Jag är medlemmens stöd

Den som engagerar sig fackligt kan göra det på olika nivåer och i olika uppdrag. Men vad får de själva ut av det? Möt några fackligt förtroendevalda ute i landet.

FOTO: PRIVAT

DANIEL AUGUSTSSON
Distriktsordförande, Halland

- 1.** Det är viktigt att vi har en närvaro i distriktet eftersom det är här som väldigt mycket av det dagliga arbetet sker. Under hösten planerar vi till exempel att få till ett bättre samarbete med våra förtroendevalda arbetsplatsombud för att de ska känna till vad vi gör och hur vi kan hjälpas åt. Som ordförande är jag med och driver på och hjälper till att få de processerna att fungera så bra som möjligt.
- 2.** Att uppdraget består av så många olika delar. Det är stort och brett. Medlemmarna står oss ju närmst, men samtidigt ska man ha en dialog med politiker och tjänstemän i regionen för att vara med och påverka. Inte minst utifrån omställningen mot en god och nära vård så behöver vi vara proaktiva, finnas med i arbetsgrupper och se till så vi inte missar tåget. Det är också svårt att vår styrelse är ganska liten, så jag sitter på flera poster.
- 3.** Det är en möjlighet att vara med och påverka fysioterapeuters position så vi inte blir utanför och glöms bort, och för mig är det självklart att vara med och bidra till det. Att vilja vara med och ta det ansvaret ligger till grund för mitt engagemang.

FOTO: NINA BERG

JENNY WAHLBERG
Regionalt förhandlingsansvarig,
Gotland

- 1.** För att jag är medlemmens stöd gentemot arbetsgivaren, till exempel vid meningsskiljaktigheter kring något. Eller om det är en hel arbetsgrupp som är missnöjd, då kan vi tillsammans jobba för en förändring. Jag förhandlar ju också med arbetsgivare och där lyfter jag fram vilka frågor vi fackliga anser är viktiga att jobba med, och vad som är viktigt i till exempel löneprocessen.
- 2.** Just nu att jag är så ny. Jag tillträdde vid årsskiftet. Som förhandlingsansvarig ska man ha koll på lagar och regler, veta vad arbetstagaren har rätt till och vad jag som facklig företrädare har rätt att säga till arbetsgivaren i olika situationer. Men jag har jättebra stöd av den som var förhandlingsansvarig tidigare, hon är min mentor. Och så har jag mycket hjälp av förbundet centralt.
- 3.** Fackligt arbete har alltid varit viktigt i min familj så det har jag med mig sen jag var liten. Det är väldigt roligt att påverka, att få jobba tillsammans med arbetsgivaren och kunna göra sin röst hörd även om man är ganska ung.

**TEMA:
Facket**

DICTUS[®]
— The Dictus Band —

För dem med försvagad benmuskulatur!

Dictus Hip ger kraft åt benet i svingfasen, och därmed en bättre gång.

Dictus Hip ger direkt återkoppling om resultat.

erimed

Tel: 08-449 56 50
www.erimed.se

För mer information

gentemot arbetsgivaren”

- 1. Varför är ditt uppdrag viktigt? 2. Vad är det svåraste?
3. Vad får du själv ut av att vara engagerad?**

FOTO: MAGDALENA NYBERG RIDÉLL

TORBJÖRN JOHANSSON

Arbetsplatsombud, Sahlgrenska i Göteborg

1. Jag är övertygad om att allting fungerar mycket bättre på en arbetsplats när fack och arbetsgivare har en tät dialog. Man får tag i problemen på ett tidigt stadium och kan lösa dem. Det håller också arbetsgivaren lite på tårna – bara det att det finns fackförbund att prata med gör att arbetsgivaren blir mer mån om att göra saker på rätt sätt.

2. Svårast är nog när jag som fackligt ombud ska företräda en åsikt som inte är min personliga. Till exempel nu under pandemin. När det var som värst kom frågorna "kan man tvinga folk att testa sig" och "kan man tvinga folk att vaccinera sig" upp. Min personliga åsikt efter ett halvår på covid-IVA är att det är klart man måste testa sig. Men den fackliga åsikten är nej, vi kan inte tvinga någon. Och då ska jag strida för något jag egentligen inte gillar, för att det är mitt jobb.

3. Jag har alltid varit med i någon form av samverkan, från elevrådet och uppåt. Jag har svårt att se mig själv som inte engagerad, det är en naturlig del av mig. Jag vill vara med och påverka min arbetssituation. Genom samverkan gör man saker mycket bättre på båda sidor.

FOTO: TERESE HAGMAN

HANNA KRISTELIUS

Huvudskyddsombud,
Region Kalmar

1. Arbetsgivaren har ansvar för arbetsmiljön, men vi har sett flera exempel den senaste tiden på att arbetsgivaren inte på egen hand kan se till så miljön fungerar. Det behövs skyddsombud som påtalar riskerna när vi ser dem. Det är grundläggande att alla ska må bra på jobbet. Det handlar inte bara om farliga saker som ramlar ner, eller risken att utsättas för kemikalier. Vi har också den psykosociala miljön som bland annat handlar om rimliga arbetsvillkor.

2. Som huvudskyddsombud har jag inte kännedom om allt som sker, och det kan innebära att jag kommer in först när arbetsmiljön har blivit riktigt dålig. Det kanske har pågått i flera år. Det kan till exempel vara sjuka hus som orsakar luftvägsproblem och jag blir inkopplad väldigt sent. Jag vill ju veta om riskerna så fort som möjligt medan det fortfarande går att förebygga.

3. Det är en tillfredsställelse att se att det går att göra skillnad. Det går att kräva den skyddsutrustning som behövs, att man har rimliga arbetstider och så vidare. Jag vill ju hela tiden att det ska vara så bra som möjligt för så många som möjligt. Jag tror inte att arbetsgivaren medvetet gör fel, för när vi väl ser ett problem och påtalar det så gör vi något åt det tillsammans.

Journalprogram för dig
www.rixdata.se

Gratis
demonstration

Rix
Företaget med hjärta

Årets avhandling visar på nyttan av frakturkedjor

Frakturkedjor kan minska risken för nya frakturer hos personer med osteoporos, visar Kristian F Axelssons avhandling. Den gav honom utmärkelsen Årets avhandling vid Sahlgrenska akademien.

OSTEOPOROS Frakturkedjor är strukturerade preventiva åtgärder för att förhindra frakturer hos personer som redan drabbats av en. Där kan ingå benthetsmätningar, osteoporos-läkemedel och information till såväl patienten som dennes primärvårdsläkare.

Kristian F Axelsson undersökte i en retrospektiv kohortstudie hur frakturkedjor påverkade risken för nya frakturer. Studien gjordes på regionala register med sjukhusdata för patienter som var minst 50 år gamla och hade haft en osteoporosfraktur. Risken för nya frakturer minskade med 18 procent med detta arbetssätt. Kristian F Axelsson drar slutsatsen att en ökad användning av frakturkedjor skulle minska frakturincidensen, och därmed både lidande och kostnader.

– Jag är mest stolt över att resultaten förhoppningsvis snart får klinisk betydelse. Det kan leda till att många patienter får bättre vård och därmed bättre hälsa, säger Kristian Axelsson till Sahlgrenska akademins personaltidning Akademiliv.

Frakturkedjor har numera högsta prioritet i Socialstyrelsens nationella riktlinjer för osteoporos.

Axelsson. Aspects of fracture prevention – The role of fracture liaison services and alendronate. Länk: <http://hdl.handle.net/2077/65466>

Skador i vården påverkar personalen under lång tid

När en patient eller en vårdanställd skadas i vården drabbas personalen av starka negativa känslor, enligt en ny svensk studie. Samspel i teamet och support från organisationen är avgörande för att stötta de drabbade.

SÄKERHET I en studie utforskades 71 incidenter, mest fallolyckor och situationer där patienten blev hotfull eller våldsam, genom intervjuer med 34 vårdanställda. Några var fysioterapeuter, men majoriteten var sjuksköterskor.

Slutsatserna blev att skadeincidenter har en stor känslomässig påverkan på personalen. Samspillet i teamet är viktigt för att kunna gå vidare, men hur arbetsorganisationen stöttar är också avgörande. Forskarna påpekar att arbetsgivare behöver arbeta både med strategier för att hantera risker och med stödet efter en skada.

– Vi slogs av hur djupt medarbetarna drabbades av negativa känslor efter händelser där patienter hade skadats, och där de själva också skadats. Den emotionella påverkan kunde sitta i och återupplevas en lång tid efteråt, säger Susanne Kvarnström, HR-strateg i Region Östergötland och en av forskarna bakom studien, i ett pressmeddelande.

Nilsing Strid. Health care workers' experiences of workplace incidents that posed a risk of patient and worker injury: a critical incident technique analysis. BMC Health Serv Res. 2021; 21: 511.

Handfunktionen blev bättre med ny teknik i träningen

Att träna med så kallad "leap motion controller" kan förbättra handfunktionen hos barn med funktionshinder, visar en ny studie.

PEDIATRIK En leap motion controller är en kontrollenhet som gör det möjligt att styra datorn genom handrörelser, utan att röra vid någon mus eller joystick. I studien jämfördes en grupp som genomförde ett åttaveckors rehabiliteringsprogram där leap motion controller användes, med en grupp som fick konventionell rehabträning. Deltagarna var 103 barn och unga med någon av diagnoserna juvenil idiopatisk artrit, cerebral pares och förlossningsskador på plexus brachialis. De som fick leap motion controller-träning var signifikant bättre än de andra vad gäller handfunktion, funktionsförmåga i vardagen, grepp- och nypstyrka. Forskarna såg inga påtagliga skillnader mellan de olika diagnosgrupperna.

Tarakci. Leap Motion Controller-based training for upper extremity rehabilitation in children and adolescents with physical disabilities: A randomized controlled trial. J Hand Ther. Apr-Jun 2020;33(2):220-228.e1.

Pilatessträning i hemmet effektivt vid multipel skleros

Depression, ångest och fatigue minskade hos personer med MS när de tränade pilates i sina hem.

NEUROLOGI Irländska forskare studerade MS-patienter som tränade pilates i hemmet i åtta veckor. Träningen utfördes med hjälp av en instruktions-dvd två gånger i veckan och deltagarna följdes upp med ett telefonsamtal varje vecka. De redovisade också sin träning i en dagbok. Träningsdosen trappades upp efter hand från fyra repetitioner av varje övning till tio. Ingen av deltagarna hade tränat pilates tidigare.

Ångest, depression och fatigue bedömdes varannan vecka. Alla dessa tre symtom förbättrades signifikant. När det gäller fatigue förbättrades såväl fysiska som kognitiva och psykosociala aspekter. Resultaten var jämförbara eller bättre än de som visats för exempelvis läkemedel mot depression, mindfulnesssträning mot ångest samt kognitiv beteendeterapi mot fatigue.

Åttio personer ingick i studien varav hälften utgjorde kontrollgrupp. Majoriteten var kvinnor, men forskarna kunde inte upptäcka någon skillnad i resultat mellan könen.

Fleming. Home-based Pilates for symptoms of anxiety, depression and fatigue among persons with multiple sclerosis: An 8-week randomized controlled trial. Mult Scler. 2021 Apr 19; 13524585211009216.

Astmapatienter har nytta av aerobisk träning

Aerobisk träning ger flera goda effekter för personer med astma, visar en brasiliansk studie. Och nästan lika goda effekter uppnås med andningsträning.

RESPIRATION I studien jämfördes en grupp astmapatienter som fick aerobisk träning med en grupp som andningstränade. 54 patienter med måttlig till svår astma ingick. Båda träningsformerna utfördes i två 40-minuterspass i veckan under tolv veckor och utvärderades dels direkt efter träningsperioden, dels tre månader senare.

Efter träningsperioden hade grupperna liknande resultat vad gäller antal symptomfria dagar, nivån av fysisk aktivitet i vardagen, luftvägsinflammation, ångest- och depressionssymtom samt ACQ (Asthma Control Questionnaire). Men gruppen som tränade aerobiskt hade bättre resultat på ACQ vid tremånadersuppföljningen och klarade sig också fler dagar utan akutmedicinering.

Evaristo. Effects of Aerobic Training Versus Breathing Exercises on Asthma Control: A Randomized Trial. J Allergy Clin Immunol Pract. 2020 Oct;8(9):2989-2996.e4.

Lågenergi-laser kan lindra smärta vid knäartros

Fotobiomodulationsterapi, även kallat lågenergi-laser, har god effekt på knäartrossmärta, särskilt kombinerat med elektrostimulering.

SMÄRTLINDRAT I en studie jämfördes fyra olika insatser vid knäartrossmärta. En grupp behandlades med elektrostimulering, en med fotobiomodulation och en med både elektrostimulering och fotobiomodulation. Den fjärde gruppen fick placebobehandling. Totalt ingick 184 patienter som fick tre behandlingar i veckan under fyra veckor. Patienterna skattade sin smärta enligt NRS före behandlingsperioden, direkt efter sista behandlingen, samt tre och sex månader senare.

Bäst gick det för gruppen som fick båda behandlingarna. Deras vilo- och rörelsesmärta minskade vid alla mätningar, jämfört med placebogruppen. Enbart fotobiomodulation minskade vilosmärta vid alla mättillfällen, jämfört med placebo. De som bara fick elektrostimulering visade ingen nämnvärd förbättring.

Alquale-Costa. Interferential current and photobiomodulation in knee osteoarthritis: A randomized, placebo-controlled, double-blind clinical trial. Clin Rehabil. 2021 Apr 26;2692155211012004.

Tidig mobilisering ökar både syresättning och välbefinnande

Att tidig mobilisering efter en operation är bra för syresättningen, det är ju känt. Eller? Anna Svensson-Raskh upptäckte att det faktiskt inte fanns någon evidens för detta. Det har hennes avhandling ändrat på.

– **SEDAN GRUNDUTBILDNINGEN** har jag fått höra att vi ska mobilisera tidigt, säger hon. Vi säger till patienterna att det är bra för din andning om du kommer upp snabbt. Men har vi på fötterna när vi säger det?

När Anna Svensson-Raskh upptäckte bristen på studier om tidig mobilisering gjorde hon en själv. Patienterna hade genomgått elektiv bukkirurgi – gynekologisk, urologisk eller endokrinologisk – och varit nedsövda minst två timmar. De randomiserades till tre grupper: en som mobiliserades till sittande under de första två timmarna på postoperativ avdelning, en som mobiliserades på samma sätt och dessutom fick standardiserad andningsträning med PEP samt en kontrollgrupp som inte fick någon intervention de första sex timmarna efter ankomst till den postoperativa avdelningen. Resultatet visade att syremättnaden förbättrades betydligt i de två första grupperna jämfört med kontrollgruppen.

– Det är häftigt att vi har visat att mobilisering verkligen är bra för syresättningen. Patienterna beskrev dessutom att det var lättare att andas när de satt upp, säger Anna Svensson-Raskh.

I avhandlingen ingår nämligen också kvalitativa undersökningar av hur patienter och vårdpersonal upplevde tidig

Anna Svensson-Raskh.

FOTO: AGNETA PERSSON

mobilisering. Och patienterna mådde även emotionellt bättre av att sitta upp.

– Det ger en friskhetskänsla, ökad autonomi, man vaknar till, kan titta ut genom fönstret. Det blir mer jämbördigt, både patienter och personal noterade att man kommer på samma nivå. Patienten blev en individ.

HON UNDERSÖKTE OCKSÅ om det spelade roll hur fort patienten mobiliserades inom de två första timmarna. Men ingen skillnad märktes mellan de som kom upp under den första timmen efter ankomst,

och de som kom upp under timme två. Hur länge patienten satt uppe verkade inte heller påverka – mindre än 30 minuter, 30 till 90 minuter, eller mer än 90 minuter. Inte heller syntes någon tydlig skillnad mellan de som enbart mobiliserades och de som både mobiliserades och fick andningsträning.

Behöver det då vara en aktiv mobilisering? Eller räcker det att komma upp i mer lodrät position, till exempel genom att sängens huvudända höjs?

– Det har gjorts en studie på det som visade att höjd huvudände inte räcker. Du glider ner, hamnar i en hopsjunken position som är likvärdig med att ligga ner, vad gäller syresättning. Och att aktivt sätta sig upp ger så mycket mer, det triggar vakenhet, balans och så vidare.

När vi nu vet hur viktigt det är att komma upp och sitta tidigt, hur implementerar vi det?

– Det första är att föra ut kunskapen. Sedan måste vi jobba organisatoriskt. Schemaläggning är en del, det måste finnas fysioterapeuter på plats när patienten kommer till post-op. Det räcker inte att arbeta kontorstider. Alltmer avancerad kirurgi kan utföras på allt sjukare patienter. Vi behöver finnas på plats för att optimera det postoperativa omhändertagandet. ■

SYFTE

Att utvärdera de respiratoriska effekterna av omedelbar mobilisering efter bukkirurgi och att beskriva patienters och vårdpersonals upplevelser av en sådan mobilisering.

RESULTAT I URVAL

Syresättningen förbättrades hos patienter som mobiliserades inom de första två timmarna. Patienterna upplevde ökat mentalt och fysiskt välbefinnande. Vårdpersonalen upplevde att mobiliseringen fungerade väl men att ett helt team av sjuksköterska, undersköterska och fysioterapeut behövdes.

TITEL

Mobilization immediately after elective abdominal surgery: Respiratory effects and patients' and healthcare professionals' experiences, Karolinska Institutet 2021.

Länk till fulltext: https://openarchive.ki.se/xmlui/bitstream/handle/10616/47629/Thesis_Anna_Svensson_Raskh.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Unga elitskidåkare drabbas ofta av andningsbesvär

27 procent av skidåkarna vid riksidsrottsgymnasierna har astma, visar en avhandling vid Umeå universitet. Det är betydligt fler än andra i samma ålder.

ASTMA Sannolikt bidrar inandning av stora volymer torr och kall luft till utveckling av astma hos dessa idrottare, säger Tommie Irewall, läkare på barnkliniken i Östersund som disputerat vid Umeå universitet i ett pressmeddelande.

I sin avhandling har han undersökt både astma och exercise-induced laryngeal obstruction, EILO, en ansträngningsutlöst övre luftvägsobstruktion. EILO innebär att luftflödet obstrueras vid struphuvudet under intensiv ansträngning och det kan ge symtom som andnöd och biljud vid andning. Dessa kan lätt förväxlas med symtomen vid ansträngningsutlöst astma.

TOTALT DELTOG 591 skidåkare och orienterare i en enkätstudie för att kartlägga

förekomst och nyinsjuknande av astma. I den kliniska studien som kartlade förekomsten av EILO deltog 89 skidåkare. Den första studien visade att 27 procent av skidåkarna vid riksidsrottsgymnasier hade läkardiagnostiserad astma och att debutåldern vanligen var tolv år. Den kliniska studien visade att 27 procent av skidåkarna hade EILO, och bland de elit-skidåkare som behandlades för astma hade var tredje även EILO.

EN SLUTSATS ÄR att man bör överväga att undersöka skidåkare för både astma och EILO om de har andningsbesvär kopplade till ansträngning. ■

Läs mer: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-182734>

Cykelpendling ger hälsovinster även bland avgaser

Att cykla till jobb och skola ger stora hälsovinster, särskilt i områden med mycket luftföroreningar. Det visar en avhandling vid Umeå universitet.

FOLKHÄLSA I avhandlingen ingår två studier av deltagare i Umeå mellan åren 1990 och 2014. I dem har man undersökt risken att insjukna och återinsjukna i sjukdomar som hjärtinfarkt, kärlkramp och stroke och sedan satt risken i relation till grad av fysisk aktivitet och långtids-exponering för luftföroreningar. Ett av fynden var att risken att insjukna i ischemisk hjärtsjukdom för personer bosatta på adresser med höga nivåer av luftföroreningar var 45 procent lägre bland de som tränade i träningskläder minst två gånger per vecka.

– Resultaten visar att hälsovinster av träning är särskilt stora för den som bor i områden med mycket luftföroreningar.

Träning håller tillbaka inflammation som börjar i andningsorganen som föroreningarna orsakar, säger Wasif Raza, doktorand vid Umeå universitet, i ett pressmeddelande.

HANS SLUTSATS ÄR att det är extra viktigt för stadsplanerarna att underlätta för gång- och cykelpendling och även för fysisk aktivitet på fritiden i tätorter med mycket biltrafik och luftföroreningar. ■

SAMMANFATTNING

Klimatförändringarna utgör det största hotet mot folkhälsan under detta århundrade, något som förväntas både öka och förändra den framtida belastningen på hälso- och sjukvården. Samtidigt bidrar hälso- och sjukvården genom sin egen verksamhet till en betydande del av samhällets miljöbelastning. Ytterligare en koppling mellan miljö och hälsa är att många förändringar som syftar till att minska miljöbelastningen samtidigt medför vinster för folkhälsan. Sammantaget medför dessa samband att hälso- och sjukvården har en mycket central roll i omställningen mot hållbar utveckling. I detta sammanhang har fysioterapi unika och specifika möjligheter att bidra, något som bör medvetandegöras, utvärderas och kommuniceras. Denna artikel tar upp begreppet hållbar utveckling i relation till fysioterapi och föreslår samtidigt en riktning för fortsatt reflektion där fysioterapi har möjligheten att stärkas som en ledande aktör i omställningen mot framtidens hälso- och sjukvård.

Fysioterapi och hållbar utveckling

Hänger det ihop – och varför behöver vi engagera oss?

FOTO: JOSEFIN BERGENHOLTZ, GU

ANNIE PALSTAM

leg. fysioterapeut, docent. Institutionen för neurovetenskap och fysiologi, forskargruppen för rehabiliteringsmedicin, Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet/Sahlgrenska universitetssjukhuset. Institutionen för hälsa och välfärd, medicinsk vetenskap, Högskolan Dalarna.

FYSIOTERAPI GER VIKTIGA BIDRAG till samhället för att främja människors hälsa. Men de positiva effekterna stannar inte vid hälsan, våra insatser bidrar på flera andra sätt i den resa mot hållbar utveckling som just nu pågår i samhället. För att dra full nytta av den potential som fysioterapi rymmer, och inte minst för professionsutvecklingens skull, behöver fysioterapis bidrag bli medvetandegjorda, utvärderade och kommunicerade. Om detta skriver vi i en nyligen publicerad artikel (1) i *Physical Therapy*, ur vilken denna text tar sin utgångspunkt i.

Just nu står hälso- och sjukvården i Sverige inför den stora omställningen mot God och nära vård. Parallellt pågår omställningen av hela samhället mot hållbar utveckling genom Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. I Dagens medicin (nr 22/21, 2 juni) framgår behovet av att integrera dessa båda omställningar, vilka beskrivs som parallella processer, där hållbarhetsperspektivet behöver lyftas in i utvecklingen av framtidens hälso- och sjukvård (2).

Fysioterapi kan bidra till hållbar utveckling på olika nivåer och av många anledningar. Stöd för beteendeförändring, trygghet och återtagande av förmågor samt främjande av patientens egenmakt (*empowerment*) är centrala begrepp inom fysioterapi, och livsstilsförändringar som gynnar den egna hälsan är ofta även gynnsamma ur ett klimat- och miljöperspektiv. Vidare är fysioterapi ett icke-farmakologiskt och resurseffektivt behandlingsalternativ som förstärker andra former av behandling och på så sätt skapar möjligheter för att

avsevärt minska hälso- och sjukvårdens påverkan på miljön. På liknande sätt som hälsoekonomisk utvärdering har blivit en naturlig del i fysioterapeutisk forskning, hävdar vi att det finns ett behov av att även inkludera ett perspektiv på hållbar utveckling i utvärdering av fysioterapeutiska interventioner och fysioterapeutisk forskning. Detta för att bättre förstå och dra nytta av de miljö- och samhällsnyttor som fysioterapi medför, liksom för att kunna prioritera bland olika insatser.

Klimatförändringarna – största hotet mot folkhälsan

Enligt Lancetkommissionen för klimat och hälsa utgör klimatförändringarna det största hotet mot den globala folkhälsan under detta århundrade (3). Klimatförändringarna riskerar att underminera 50 år av framsteg för mänsklig hälsa och deras påverkan på hälsan är komplex (3). Folkhälso-myndigheten i USA varnar för ökning av respiratoriska och kardiovaskulära sjukdomar samt ökning av skador och förtida död, såväl som hot mot den mentala hälsan (4). Ytterligare en aspekt av mental ohälsa är den oro för klimatförändringarna som framför allt barn och ungdomar är särskilt utsatta för. Två tredjedelar av ungdomarna oroar sig för klimatförändringar, enligt undersökningar i Sverige och Tyskland, och endast hälften av svenska ungdomar tror att klimatproblemen kan lösas (5).

Redan i dag påverkas människors hälsa påtagligt av klimatförändringar och luftföroreningar världen över (6). Detta är ett problem även i Europa, vilket

FOTO: MIKAEL TENGNÉR, SPEGELBILD

ANTON GRENHOLM

leg. fysioterapeut, hållbarhetsstrateg. Högskolan Dalarna.

Figur 1. De 17 globala målen för hållbar utveckling antogs av FN:s medlemsländer 2015.

bland annat har uppmärksammats av Europeiska Strokeorganisationen (ESO), som i sin handlingsplan för 2030 har satt upp som mål att minska antalet fall av stroke i Europa med 10 procent genom att fokusera på bland annat minskade utsläpp av luftföroreningar (7). När även föroreningar i mark och vatten inkluderas förvärras bilden ytterligare. Enligt Lancetkommissionens rapport om föroreningar och hälsa dör tre gånger fler av sjukdomar orsakade av föroreningar än av aids, tbc och malaria tillsammans. Föroreningar är inte ett rättvist fördelat hälsoproblem då produktion och utsläpp främst sker i tillverkningsländer (lågloneländer). I de värst drabbade länderna kan vart fjärde dödsfall relateras till föroreningar (8). Läkemedelsproduktion och konsumtion är ett stort och växande problem som bidrar till dessa föroreningar i mark och vatten med påverkan på människors hälsa såväl som på växt- och djurliv (9, 10). Läkemedelsrester hamnar dessutom i våra svenska sjöar och hav via vårt avloppsvatten samt när våra egna åkrar via slamgödslingen, vilket paradoxalt nog kan resultera i helt nya typer av sjukdomspanoraman (11).

Planetär hälsa: Hälsoutveckling och överutnyttjandet av planetens resurser

Mänskliga aktiviteter påverkar alltså inte bara klimatet utan tänjer även på andra gränser för planetens biofysiska processer, så kallade planetära gränser, som om de överträds riskerar att generera globala förändringar i vår miljö som inte är för-

enliga med mänsklig hälsa och välfärd. Av de nio planetära gränser som identifierats uppskattas att fyra redan är passerade (12). Dessa globala förändringar i vår miljö kommer att ha stor påverkan på hälsa och välfärd under de kommande decennierna och kommer därför att utgöra enorma utmaningar för hälso- och sjukvården. Under flera decennier har mänskligheten som helhet blivit friskare och fått en högre levnadsstandard. Denna utveckling har dock i stor grad skett på bekostnad av planetens resurser och 2015 lanserades därför begreppet *planetär hälsa* för att betona beroendeförhållandet mellan hälsan hos vår mänskliga civilisation och de naturliga system, ekosystem, som vår hälsa är helt beroende av (13). För att mäta nyttjande av planetära resurser används ofta termen *ekologiskt fotavtryck* vilket motsvarar den yta som krävs för att producera det som en population eller person konsumerar. När det ekologiska fotavtrycket ställs mot FN:s index för mänsklig utveckling, som ett mått på hälsa och välfärd, blir det tydligt att planeten får betala för mänsklighetens utveckling eftersom det i dagsläget inte finns något land i världen som uppnår hög välfärd och hälsa utan att överutnyttja planetens resurser (14).

Agenda 2030:

Tre dimensioner för hållbar utveckling

För att ta ett grepp om de globala utmaningar som vi står inför antog FN:s alla medlemsländer Agenda 2030 för hållbar utveckling år 2015 (15). Agenda 2030 lanserades som en "Plan of action

FOTO: PRIVAT

MATHIAS ANDERSSON

leg. sjukgymnast. Smärtehabilitering Säter/Smärtmottagning Falun, Region Dalarna samt Institutionen för hälsa och välfärd, Medicinsk vetenskap, Högskolan Dalarna.

FOTO: PRIVAT

ELVIRA LANGE

leg. fysioterapeut, med. dr. Närhälsan Eriksberg rehabmottagning. Forskning och utveckling primärvård, Göteborg och Södra Bohuslän, Västra Götalandsregionen. Sektionen för fysioterapi, avdelningen för hälsa och rehabilitering, Institutionen för neurovetenskap och fysiologi, Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet.

→ for People, Planet and Prosperity” vilket syftar till omfamnandet av de tre dimensionerna av hållbar utveckling: social hållbarhet, ekologisk hållbarhet och ekonomisk hållbarhet. Agenda 2030 består av 17 globala mål för hållbar utveckling som syftar till att utrota fattigdom, stoppa klimtförändringar och skapa fredliga och trygga samhällen (figur 1). Agenda 2030 är den mest ambitiösa planen för att få till stånd en hållbar utveckling som någonsin antagits globalt, alla länder har därmed gemensamt tagit på sig ansvaret för att skapa en mer rättvis, hållbar och bättre värld. De 17 globala målen är indelade i 169 underliggande delmål med tillhörande indikatorer. Globala målen beskrivs som integrerade och odelbara; genom att ett mål uppfylls så förenklar det vägen att uppnå ett annat.

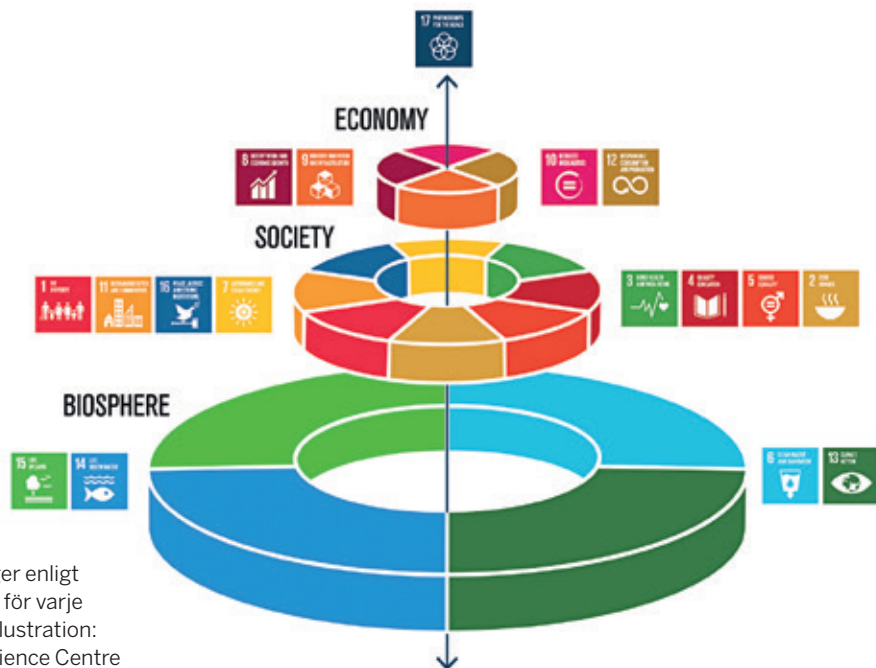
Det finns flera olika sätt att visualisera beroendeförhållanden mellan de globala målen. Vid Stockholm Resilience Center illustreras de globala målen i tre lager utifrån de tre hållbarhetsdimensionerna där det understa lagret, basen, utgörs av den miljömässiga dimensionen. Detta för att förtydliga att hållbar utveckling förutsätter att vi behöver ta hänsyn till planetens välbefinnande – de planetära gränsvillkoren är inte förhandlingsbara (figur 2). På den sociala dimensionen placeras mål 3 om hälsa, mål 4 om utbildning, mål 5 om jämställdhet och så vidare. För att vi ska kunna ha social hållbarhet på denna nivå så behöver vi också

se till att det finns en hållbarhet i den ekologiska dimensionen; att vårt välmående inte sker med ett alltför kortsiktigt fokus på bekostnad av planeten, helt enkelt.

En annan modell som kombinerar social och ekologisk hållbarhet utgår från de nio planetära gränserna. Det finns ett ”ekologiskt tak” som människans aktiviteter inte bör överskrida (figur 3). I figuren åskådliggörs de fyra tidigare nämnda planetära gränser där miljöbelastningen redan i dag anses vara för hög. Men det finns också en ”social bas” för välbefinnande, en nedre gräns under vilken våra samhällen inte bör hamna för att säkra människors tillgång till det mest grundläggande, till exempel mat, vatten, hälso- och sjukvård, utbildning, arbete, social jämlikhet, jämställdhet mellan könen och möjlighet att påverka politiskt. Modellen visar detta säkra och rättvisa utrymme i formen av en munk – en ”doughnut” – ett socialt- och miljömässigt hållbart rum, inom vilket mänskligheten kan utvecklas och ha god hälsa med samtidig hänsyn till de planetära gränserna.

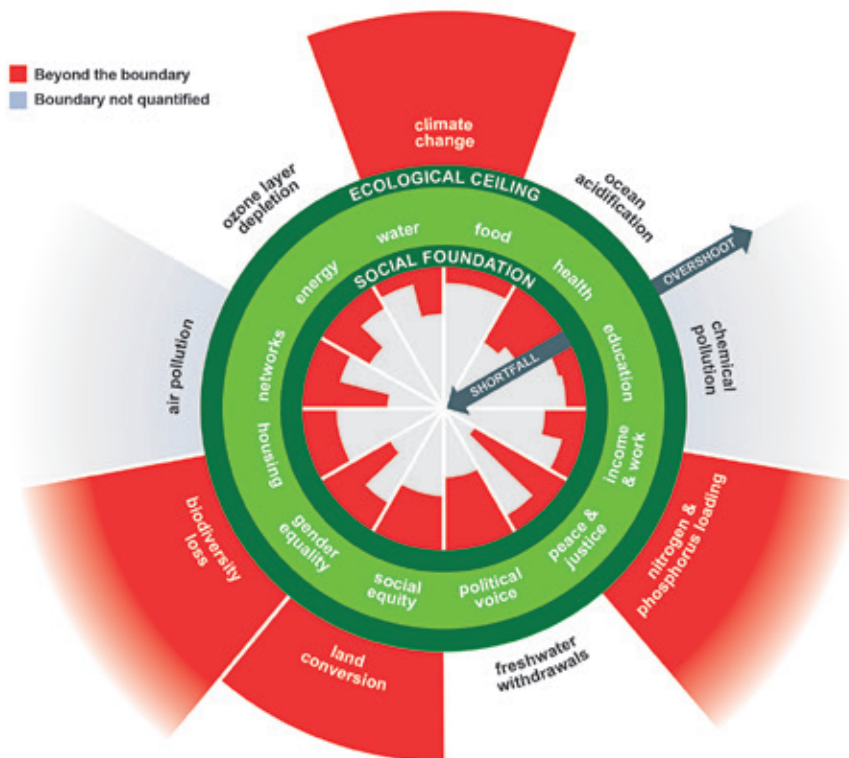
Hälso- och sjukvården har stor miljöpåverkan

Hälso- och sjukvården står för en betydande andel av de globala växthusgasutsläppen (figur 4, svart pil, se s. 38) och är således paradoxalt nog en bidragande faktor till vårt största hot mot folkhälsan och har därför också en självklar roll i arbetet med att bromsa klimtförändringarna och bidra

Figur 2.

Globala målen illustrerade i tre lager enligt Rockström och Sukhdev, ett lager för varje dimension av hållbar utveckling. Illustration: Azote Images för Stockholm Resilience Centre

Figur 3.

Den så kallade doughnut-modellen där den inre gröna cirkeln representerar den sociala basen, den yttre cirkeln de nio planetära gränserna. Området mellan cirkelarna – en ljusgrön "munk" – symboliserar mänsklighetens "säkra och rättvisa utrymme" (eng. *A safe and just space for humanity*). Röd färg under basen beskriver andelen människor som saknar tillgång till livets väsentligheter (rent vatten, hälso- och sjukvård, utbildning osv.) medan röd färg utanför visar att en planetär gräns är överskriden. Illustration: Creative commons licens, Kate Raworth

i omställningen mot hållbar utveckling (16, 17). Utsläppen av växthusgaser från hälso- och sjukvården utgör nästan 5 procent av de globala utsläppen, och den största andelen utsläpp (över 70 procent) är kopplade till produktion, transport och nyttjande av varor och tjänster, såsom läkemedel och andra kemikalier, mat och medicinsk utrustning (17). Läkemedel och deras aktiva substanser har även blivit ett globalt och vanligt problem relaterat till föroreningar i vattendrag med påverkan i alla delar av ekosystemet, som direkt leder till ökad ohälsa (9, 10).

Med anledning av klimatförändringarnas hälso-påverkan och hälso- och sjukvårdens dubbla roll, som skyddande och främjande av hälsa men även som bidragande faktor till klimatförändringarna, har Världshälsoorganisationen (WHO) tagit fram en vägledning för hälso- och sjukvårdsverksamheter i att stärka kapaciteten i ett instabilt och föränderligt klimat och för att främja miljömässigt hållbar verksamhet (18).

Fysioterapi kan bli en hörnsten i en hållbar hälso- och sjukvård

Vi menar att fysioterapi redan spelar en viktig roll i detta arbete, men att denna roll alltför sällan är uttalad. Kopplingar mellan fysioterapi och de globala målen behöver därför belysas, vidareutvecklas och utvärderas för att synliggöra fysioterapis bidrag till hållbar utveckling.

Fysioterapeuter har på flera olika sätt möjlighet

att genom sin verksamhet bidra till en hållbar utveckling och samtidigt driva och utveckla hållbarhetsfrågor. Till exempel kan fysioterapi erbjuda icke-farmakologiska behandlingsalternativ utan de negativa miljöaspekter som flera typer av läkemedel medför. Genom fysioterapeutisk rehabilitering kan förutsättningar för rörelse och fysisk aktivitet stärkas, vilket i sin tur kan bidra till en hållbar utveckling (19). Till exempel kan en beteendeförändring mot hälsofrämjande och funktionsökande nivåer av fysisk aktivitet bidra till bättre hälsa såväl som bättre miljö. En förändring i resvanor genom att byta transportsätt från bil till vilket annat transportsätt som helst, har visat sig kraftigt minska risken för livsstilssjukdomar (20). Detta är en beteendeförändring som på samma gång bidrar till förbättrad luftkvalitet, vilket i sin tur minskar sjukdomsbelastningen och antalet dödsfall relaterat till luftföroreningar (21, 22).

Att som fysioterapeut använda sig av patientundervisning, trygghet och bekräftande förklaringsmodeller, exponering och bibehållande/återtagande av funktion samt stöttning i beteendeförändringar och egenvård kan resultera i ett

Hur definieras hållbar utveckling?

"Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov."

(World Commission on Environment and Development, 1987)

→ minskat behov av sjukvårdskonsumtion på såväl kort som lång sikt. Exempelvis har primärvårds-satsning på fysioterapeutiska interventioner visat sig vara kostnadseffektiva och resultera i färre läkarbesök och -insatser (23).

I WHO:s globala handlingsplan för fysisk aktivitet (GAPPA) 2018–2030 betonas att åtgärder som vidtas för att främja fysisk aktivitet kan bidra till att uppnå så mycket som 13 eller fler av de 17 globala målen (19). Beteenden som gynnar hälsa åtföljs alltså ofta av fördelar för miljön (*figur 3, blå pilar*) och att fokusera på kopplingarna mellan miljö och hälsa kan vara en viktig drivkraft för en mer hållbar utveckling. Till exempel har politiska beslut relaterat till klimatfrågor visat sig generera en rad fördelar för samhället i stort, däribland positiva hälsoeffekter (24). Det är till och med så att Lancetkommissionen för hälsa och klimatförändringar har uppskattat att åtgärder som vidtas för att bromsa klimatförändringarna kan utgöra den största möjligheten för förbättrad folkhälsa under detta århundrade (3, 25). Samtidigt har fysioterapeuter, tillsammans med all annan sjukvårdspersonal, ett stort ansvar att se över verksamheten så att den i sig medför så lite negativ miljöpåverkan som möjligt.

Hur kan fysioterapeutiska insatser utvärderas ur ett hållbarhetsperspektiv?

Forskning inom fysioterapi, i likhet med andra områden inom hälsa och medicin, fokuserar huvudsakligen på utvärderingar av behandlings-

effekter, ibland även inkluderat hälsoekonomiska mått, vilket är relevant givet fysioterapis centrala betydelse för människors hälsa. Men värdet av fysioterapeutiska insatser skulle kunna stärkas och interventioner vidareutvecklas om utfallsmått relaterade till alla tre delar av hållbar utveckling skulle inkluderas i utvärderingen.

För utvärdering av fysioterapeutiska interventioner föreslår vi en modell som presenterats av *Centre for Sustainable Healthcare* (CSH), vilken ger praktisk och teoretisk vägledning i hur utvärdering av hälso- och sjukvårdsinsatser kan genomföras utifrån ett hållbarhetsperspektiv (26, 27). Enligt modellen bör värdet av sjukvårdsinsatser beräknas utifrån ett vidare perspektiv än det som vanligen inkluderas utifrån hälsoekonomiska modeller, där behandlingseffekter värderas i förhållande till ekonomiska kostnader. Modellen framhåller vikten av att alla tre dimensioner av hållbar utveckling bör inkluderas i ekvationen för att utvärdera det sanna värdet av hälso- och sjukvårdsinsatser. Denna mer holistiska definition av värde illustreras som en ekvation (*figur 5*), där behandlingseffekter värderas mot en tredelad nämnare, ”triple bottom line”, med miljömässiga, sociala och ekonomiska effekter eller kostnader (27). Mer detaljerad beskrivning och konkreta exempel ges i *tabell 1*.

Hållbar utveckling behövs i fysioterapi

Fysioterapeuter och fysioterapeutiska organisationer har på senare år lyft klimat, miljö och hållbar utveckling på olika sätt. Inom världsförbundet *World Physiotherapy* har en motion från Japan antagits 2019 om att globalt arbeta aktivt för att öka medvetenheten om klimatförändringar och att världsorganisationen ska agera tillsammans med andra organisationer för att förebygga klimatförändringar. I den europeiska avdelningen av

Figur 4.

Modell av orsakssamband mellan hälso- och sjukvården, klimat- och ekosystem och människors hälsa och livsstil (A. Grenholm, illustration J. Wallhult). Globala miljöförändringar, såsom klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald, har stor påverkan på människors hälsa och välbefinnande, vilket medför ökade och förändrade krav på hälso- och sjukvården (*röda pilar*). Dessutom bidrar hälso- och sjukvården till betydande negativa effekter på miljön genom bland annat stor energiförbrukning och resursanvändning samt föroreningar orsakade av läkemedel (*svart pil*). Samtidigt har hälso- och sjukvården stora möjligheter att bidra till minskad påverkan på miljön där fysioterapi har en viktig del genom att påverka människors hälsa och funktion med insatser som minskar behovet av resurser och läkemedel samt genom att främja beteendeförändringar som har positiva effekter på hälsa såväl som på miljö (*blå pilar*).

World Physiotherapy, liksom inom Fysioterapeuterna, pågår arbetet med Agenda 2030. Fysioterapeutförbundet i Australien har sedan 2017 problematiserat klimatförändringars påverkan på förutsättningar för fysioterapi och hur behoven kommer att öka och förändras i takt med ökade miljökatastrofer. Ett internationellt initiativ med utgångspunkt i Norge lyfter miljöfrågor i fysioterapi (Environmental Physiotherapy Association) och i Sverige pågår arbetet med frågan sedan flera år.

För att hantera uppgiften krävs samarbete, globalt, nationellt och lokalt. Dessutom behöver alla sektorer där fysioterapeuter verkar involveras;

olika sjukvårdsverksamheter och professionsförbund tillsammans med utbildning och akademi.

Genom vår nyligen publicerade uppmaning (1) hoppas vi kunna uppmuntra forskande fysioterapeuter att påbörja arbetet med att identifiera och utvärdera mått på hållbarhet som är relevanta för det specifika forskningsområdet och därigenom inkludera ett perspektiv av hållbar utveckling i forskningen. Vi vill också inspirera fysioterapeuter i alla verksamheter att medvetandegöra den möjlighet vårt yrke har att inta en central roll i övergången till en mer hållbar hälso- och sjukvård. ■

Tabell 1. Exempel på hur utvärdering av fysioterapi kan ske enligt ekvationen "the triple bottom line" (Figur 5, se nedan).

Utvärdering av miljömässig hållbarhet	Utvärdering av social hållbarhet	Utvärdering av ekonomisk hållbarhet
Miljöpåverkan kan utvärderas genom att räkna om aktiviteter, t.ex. resor, produkter, processer och konsultationer, till kilogram koldioxidequivaler. Det är en etablerad standard för att utvärdera hälso- och sjukvårdens miljöpåverkan som brukar kallas koldioxidavtryck (31). Tre exempel från Sverige har utvärderat koldioxidavtryck relaterat till digitala och fysiska vårdbesök (32), vid jämförelse av olika arbetssätt relaterat till ortopedtekniska hjälpmedel (33), och genom ett systematiskt arbete för att minska miljöbelastningen från en hel klinik (34). Även andra miljöaspekter kan vara relevant för utvärdering, såsom sjukvårds- och läkemedelskonsumtion.	Den sociala påverkan avser de sociala förhållanden hos patienter, vårdgivare, personal och samhällen som påverkas av aktiviteter i produktionskedjan (27). Vid val av utfallsmått kan aspekter relaterade till sociala bestämningsfaktorer för hälsa (28) vara av betydelse. Exempelvis kan arbete och arbetsförhållanden, sjukfrånvaro, stress, socialt stöd, empowerment, delaktighet och hälso-relaterad livskvalitet ses som indikatorer (29) även om det i nuläget inte finns något standardiserat sätt att utvärdera detta i en hälso- och sjukvårdskontext. En nyligen publicerad artikel har tillämpat utvärdering av hållbarhetsdimensionerna enligt "triple bottom line" där ett urval av ovan nämnda utfallsmått har utvärderats i en hälso- och sjukvårdskontext (30).	Utvärderingar av kostnadseffektivitet för insatser inom hälso- och sjukvården har utvecklats under flera decennier och hälsoekonomi är att betrakta som ett eget forskningsfält med syfte att främja informerat beslutsfattande gällande hälso- och sjukvårdsinsatser och resurstilldelning (35). För utvärderingar av ekonomisk hållbarhet hänvisas till vedertagna metoder inom detta område.

Figur 5.

Hållbarhetsfaktorer att beakta i utvärdering av hälso- och sjukvård. Publicerad med tillstånd från Mortimer et al. 2018 (27)

$$\text{Value} = \frac{\text{Outcomes for patients and populations}}{\text{Environmental + social + financial impacts (the "triple bottom line")}}$$

REFERENSER

- 1. Palstam A, Andersson M, Lange E, Grenholm A. A Call to Include a Perspective of Sustainable Development in Physical Therapy Research. *Phys Ther.* 2021;101(3).
- 3. Watts N, Adger WN, Agnolucci P, Blackstock J, Byass P, Cai W, et al. Health and climate change: policy responses to protect public health. *Lancet.* 2015;386(10006):1861-914.
- 12. Steffen W, Richardson K, Rockstrom J, Cornell SE, Fetzer I, Bennett EM, et al. Sustainability. Planetary boundaries: guiding human development on a changing planet. *Science (New York, NY).* 2015;347(6223):1259855.
- 15. UN General Assembly. Transforming our world : the 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/70/1). . New York; 2015.
- 17. Health Care Without Harm, Arup. Health care's Climate Footprint: How the health sector contributes to the global climate crisis and opportunities for action. 2019.
- 18. Organization WH. WHO guidance for climate resilient and environmentally sustainable health care facilities. 2020.
- 19. World Health Organization. Global action plan on physical activity 2018–2030: more active people for a healthier world. Geneva; 2018.
- 25. Hamilton I, Kennard H, McGushin A, Höglund-Isaksson L, Kiesewetter G, Lott M, et al. The public health implications of the Paris Agreement: a modelling study. *The Lancet Planetary Health.* 2021;5(2):e74-e83.
- 26. Mortimer F, Isherwood J, Wilkinson A, Vaux E. Sustainability in quality improvement: redefining value. *Future healthcare journal.* 2018;5(2):88-93.
- 27. Mortimer F, Isherwood J, Pearce M, Kenward C, Vaux E. Sustainability in quality improvement: measuring impact. *Future healthcare journal.* 2018;5(2):94-7.

Denna artikel med fullständig referenslista finns att ladda ned som pdf-fil på www.fysioterapi.se Forskning pågår-arkivet hittar du under fliken Forskning.

Fler förbundsledare finns på:
www.fysioterapeuterna.se/politik

Viktig information om Covid-19
 för dig som är fysioterapeut finns på:
www.fysioterapeuterna.se/corona

Förbundsledare:

Vi som fysioterapeuter har mod att förändra

OM DU VILL FÖRÄNDRÄ NÅGOT brukar det rekommenderas att ha en tydlig målbild och en plan för hur förändringen ska ske och göras. Det kan också vara bra med en tydlig startpunkt. Nyårsafton eller slutet på semestern brukar vara en sådan för många som vill börja träna – och just därför är det ofta fullt på gymmet månaderna efter det!

Andra förändringar går det inte riktigt att sätta datum för när det började, de liksom bara smyger sig på. En sådan förändring är den som är på gång inom svensk hälso- och sjukvård. Förändringen mot en nära vård. En förändring som påbörjats runt om i Sverige men där vi har kommit olika långt.

MÅLBILDEN ÄR TYDLIG. Nära vård ska utgå från personens förutsättningar och behov. Nära vård ska bygga på relationer, vara hälsofrämjande, förebyggande och proaktiv. Nära vård ska bidra till jämlik hälsa, trygghet och självständighet och grundas i gemensamt ansvarstagande och tillit.

Planen för hur det ska göras ser olika ut beroende på var vi arbetar. Det finns arbetsplatser där man redan ställt om och infört nya arbetssätt medan det på andra arbetsplatser pågår samtal om hur detta ska genomföras, och tankar har börjat tänkas.

DET ÄR DU som arbetar i en verksamhet, som är en del i den vård som ges, som bäst kan bidra med hur vi gör för att komma vidare mot en nära vård. Det är du som vet vad som behövs för att just din arbetsplats ska kunna bidra till att patienterna blir aktiva medskapare och inte passiva mottagare. Det är du som vet bäst hur vi kan gå från fragmentiserad hälso- och sjukvård till en helhet som

hänger ihop. Det är du som vet vikten av att arbeta proaktivt och hälsofrämjande.

DET ÄR DU tillsammans med dina kollegor som behöver fundera kring vad som är värdefullt för de patienter som ni träffar. Kanske till och med ställa frågan till dem? De svar ni får kan ni sedan utgå från i ert arbete. Tillsammans skapar vi en helhet och bidrar till att hitta en form för vård som är meningsfull, effektiv, trygg och säker. Vi bygger relationer som bidrar till att skapa en nära och personcentrerad vård.

DET ÄR INTE ALLTID LÄTT med förändring. Vi som ses i gymmet i januari vet hur svårt det kan vara att hålla i och hålla ut. Att skapa en långsiktig förändring som håller över tid kräver förberedelse, tålamod och vilja. Nära vård är en förändring som kräver just detta men det kräver också mod. Mod att ibland våga göra annorlunda. Mod att testa utan att veta allt och att därefter utvärdera. Mod att inkludera dem som hälso- och sjukvården är till för. Jag vet att du som fysioterapeut har det modet.

FOTO: EMIL MALMBORG

Följ Cecilia Winberg i sociala medier och på hennes blogg på www.ceciliawinberg.se

FÖRBUNDSSTYRELSEN 2021–2024

Cecilia Winberg, ordförande
 070-928 61 13
cecilia.winberg@fysioterapeuterna.se

Sara Barsjö, vice ordförande
 070-792 71 84
sara.barsjo@fysioterapeuterna.se

Mikael Hjerne, ledamot
 070-399 70 48
mikael.hjerne@fysioterapeuterna.se

Kristina Wiggefors, ledamot
 070-325 62 46
kristina.wiggefors@fysioterapeuterna.se

Ingela Lundholm Tengvall, ledamot
 070-317 56 20
ingela.tengvall@fysioterapeuterna.se

Philip Ohlsson, ledamot
 073-730 77 04
philip.ohlsson@fysioterapeuterna.se

Annie Palstam, ledamot
 0701-42 13 61
annie.palstam@fysioterapeuterna.se

Lisa Svernbj, ledamot
 0730-97 01 70
lisa.svernbj@fysioterapeuterna.se

Maria Westin, ledamot
 070-486 10 09
maria.westin@fysioterapeuterna.se

Förbundet vill stödja dig i omställningen

Under våren har förbundet arbetat med att ringa in och formulera aktiviteter som kan stödja både dig som medlem och förtroendevald i arbetet med att förstå vad omställningen till nära vård innebär och hur du som fysioterapeut kan vara en del av den. Nu finns samlad information på webben och mer är på gång.

ATT DET PÅGÅR en stor omställning mot en mer nära och sammanhållen vård är det nog ingen som missat. Det är den fråga som de senaste åren diskuterats mest inom hälso- och sjukvården. Men samtalen har ofta förts på en nationell nivå, med nationella mål och syften. Hur detta kommer påverka verksamheterna och varför fysioterapeuter bör vara en del i omställningen hörs det sällan diskussioner kring. Dessa frågor behöver diskuteras på regional och lokal nivå utifrån de specifika förutsättningar som präglar regioner, kommuner eller olika verksamhetsfält.

Under våren har samlad information tagits fram på Fysioterapeuternas webbplats om omställningen mot en mer nära vård. Förhoppningen är att du som medlem där ska få en god kännedom om vad till exempel regeringens utredning föreslagit men även hur det påverkar dig som fysioterapeut.

I JUNI ARRANGERADES ett webinarium på samma tema för att fördjupa diskussionerna och förhoppningsvis öka intresset för dessa frågor. Fler webinarier kommer att arrangeras under hösten utifrån temat omställning men med olika inriktningar.

Under hösten kommer även ett flertal aktiviteter ta vid för att ge både dig som medlem och fackligt förtroendevald mer muskler och verktyg för att arbeta strate-

giskt mot en omställning. Förbundet håller på att ta fram ett upplägg för studiecirklar för förbundets distrikts- och sektionsstyrelser där ledamöterna tillsammans inom styrelserna kan arbeta med hur omställningen påverkar och vilka frågor som ska drivas i påverkansarbetet gentemot politiker och andra beslutsfattare.

UNDER SENARE DELEN av hösten kommer en poddcirkel att lanseras. Tanken är att förtroendevalda, men även du som medlem, ska kunna träffas för att diskutera

dessa frågor utifrån de specifika verksamheter där du verkar. Upplägget kommer se ut som en bokcirkel – men främst bygga på inspelat material såsom poddar och kortfilmer.

Det gemensamma syftet för alla dessa aktiviteter är att öka kunskapen om omställningen, att erbjuda verktyg och sammanhang där diskussioner kan ske kring dessa frågor och att det i förlängningen förhoppningsvis kan innebära att våra medlemmar hittar vägar och sätt att påverka!

www.fysioterapeuterna.se/naravard

Goda resultat i Norrbotten med hemrehab efter stroke

Omställningen till nära vård pågår i hela landet. Ett exempel är den sjukhusanknutna hemrehabiliteringen som startade för fyra år sedan på Kalix sjukhus. Resultatet är snabbare återhämtning efter stroke och kortare vårdtider på sjukhuset.

– **VÅRT TVÄRPROFESSIONELLA** rehabteam, som inkluderar fysioterapeut, arbetsterapeut, kurator, sjuksköterska och läkare, har tillsammans förändrat arbetssätten. Det är ju i sin hemmiljö som patienten ska fungera och det är motiverande för dem att var hemma. Förutom patienten och anhöriga kan vi även stötta hemtjänstpersonalen, säger fysioterapeut Britt-Marie Esperri Kandelin i hemrehabteamet vid Kalix sjukhus.

Redan vid utskrivningstillfället träffar hemrehabteamet patienten. Sedan sker anpassad träning i hemmet utifrån patientens förutsättningar, såsom att träna på att gå i trappor eller diska.

– Vid första besöket gör vi en plan tillsammans och utgår ifrån vad patienten tycker är

viktigt. Det kan handla om alltifrån att kunna klippa gräsmattan, koka kaffe, gå på toaletten eller åka och fiska. Det är personens egna mål som styr vad vi tränar, säger arbetsterapeut Mona-Lis Sundling som också ingår i hemreabteamet.

KALIX Sjukhus var först ut i Norrbotten men senare har samtliga fem sjukhus i regionen nappat, så att sjukhusanknuten hemrehabilitering nu även finns på Sunderby, Piteå, Kiruna och Gällivare sjukhus. Antalet dygn på Kalix sjukhus för strokepatienterna har i genomsnitt sjunkit från 14 till runt åtta. Dessutom är patienterna väldigt nöjda.

– I patientenkäten svarade samtliga att de är nöjda med bemötandet och informatio-

FOTO: PRIVAT

nen, samt har förtroende för rehabteamet, säger Britt-Marie Esperri Kandelin.

Går det att utveckla era arbetssätt ytterligare?

– Det är ju långa avstånd, ofta har vi tio mil enkel resa, vilket gör att vi behöver tänka på de digitala möjligheterna

som att använda surfplattor med träningsprogram och ha videosamtal. Till hösten ska vi testa att låta våra patienter prova VR-glasögon vid bedömningar och träning. Det blir spännande att se vad utfallet blir av det, avslutar Mona-Lis Sundling.

Få DN digitalt i tre månader

Tillsammans med Dagens Nyheter har Fysioterapeuterna tagit fram en ny förmån för dig som är medlem. Under tre månader får du tillgång till alla artiklar på DN.se och i DN-appen utan kostnad. Prenumerationen avslutas automatiskt. Erbjudandet gäller endast dig som är medlem i förbundet och som inte tidigare prenumererat på DN digitalt. Du hittar detta erbjudande tillsammans med övriga medlemsförmåner på webben. DN-erbjudandet gäller fram till årsskiftet.

www.fysioterapeuterna.se/medlemsformaner

Film om framtidens fysioterapi

I samband med sitt 50-årsjubileum har The Australian Physiotherapy Council tagit fram en film som spanar på hur framtidens fysioterapi kan komma att se ut om 50 år. Modern teknologi kommer att vägleda till en personcentrerad behandling som kan hjälpa till att identifiera sjukdom och individanpassa behandlingen. Fysioterapeuten kommer att komma in i ett tidigare skede och arbeta mer förebyggande då olika riskfaktorer kan upptäckas och tidiga insatser sättas in. Du kan se filmen på webben.

www.physiocouncil.com.au/dontmove

Nytt utbildningspolitiskt råd bildat

Det utbildningspolitiska råd som kongressen beslutat om har bildats. Maria Westin i förbundsstyrelsen har utsetts till ordförande. Övriga fem ledamöter är professor Christina Brogårdh, Lunds universitet, docent och lektor Karin Hellström, Uppsala universitet, lektor Eva Holmgren, Göteborgs universitet, docent Petra von Heideken Wågert, Mälardalens högskola och lektor Annacristine Fjellman-Wiklund, Umeå universitet. Mandatperioden är fyra år.

www.fysioterapeuterna.se/utbildningspolitisktrad

Kommenterat

Livslångt lärande och hållbart arbetsliv måste kunna kombineras

I SAMBAND MED kongressen i november förra året togs beslutet om att inrätta ett helt nytt råd, ett utbildningspolitiskt råd. Rådet har fått till uppgift att arbeta med utbildningspolitiska frågor på alla nivåer, vara aktiv i opinionsarbetet, vara en kontakt mellan förbund, lärosäten och högskolegrupp samt att vara rådgivande till förbundsstyrelsen och en länk till kansliet i dessa frågor.

Som förbundsstyrelseledamot har jag fått förtroendet att leda rådet under denna mandatperiod. En öppen nomineringsprocess av ledamöter till rådet har pågått under våren, och vid förbundsstyrelsens möte i maj valdes fem ledamöter in i rådet. (Se notis här intill.)

TILL HÖSTEN KICKAR VI IGÅNG rådets arbete. Utgångsplattform för vårt arbete kommer att vara det utbildningspolitiska programmet, daterat januari 2020, där det är beslutat att Fysioterapeuterna ska verka för en förlängd grundutbildning, en ökad dimensionering av grundutbildningen och en statligt reglerad specialistutbildning för att möta befolkningens behov av en kvalitativ och patientsäker rehabilitering.

Att bidra till att få ihop ekvationen med att kombinera det livslånga lärande med ett hållbart arbetsliv kommer bli en av rådets viktigaste frågor, eftersom vi ser att fler kollegor lämnar yrket. Andra frågor på vår agenda är: Hur löser vi förenade

tjänster mellan akademi och klinik? Hur tydliggör vi och vägleder vi allmänheten vilka olika kompetenser som finns inom professionen? Hur kommer kunskapsstyrningen att påverka vår profession? I närtid handlar mycket om den omställning till nära och god vård som pågår, men vilka andra förändringar kommer härnäst?

DET SKA BLI SPÄNNANDE att tillsammans med ledamöterna i rådet, i sektioner och i distrikt få framtidsspana om vad vi som fysioterapeuter behöver göra för att bli ännu attraktivare som profession i framtidens samhälle. I framtidsspaningen ingår också tankar om vad vi behöver göra för att utöka antalet utbildningsplatser till universitetet och att få fler att välja att vilja fortsätta arbeta i vårt unika yrke som kopplar ihop det friska hos individen med olika patologier.

Maria Westin

Ledamot i förbundsstyrelsen
Ordförande i Utbildningspolitiska rådet

FOTO: PRIVAT

**HALLÅ
DÄR!**

FOTO: PRIVAT

Tidigare i år tilldelades sjukgymnast och docent Lotta Grahn Kronhed Osteoporosförbundets stipendium 2021. Hon får priset för sitt mångåriga engagemang för personer med osteoporos och för utvecklingsarbete avseende osteoporoskolor. När Fysioterapeuterna berättade om priset på Facebook kom det många kommentarer och grattishälsningar.

Varför tror du att responsen blev så stor?

– Jag tror dels att det beror på att sociala medier genererar en slags kedjereaktion om någon i bekantskapskretsen gillar eller kommenterar inlägg och dels på att jag jobbat så länge med osteoporos i Region Östergötland. Många av kommentarerna kom från nuvarande och tidigare arbets-

kamrater. Det är jätteroligt med allt visat intresse och alla gratulationer. Att jag fick utmärkelsen visar att det långsiktiga arbetet med att behandla osteoporos och att förebygga fall och frakturer genom undervisning och handledd fysisk träning verkligen uppskattas och att det är ett jätteviktigt område som vi fysioterapeuter behöver fokusera på.

Digital utbildning om barn och ungdomar i primärvård

PRIMÄRVÅRD Sektionen för primärvård arrangerade i våras en digital utbildning i att arbeta med barn och ungdomar i primärvården. Utbildningen bestod både av inspelade filmer och tre webinarier där deltagarna kunde ställa frågor. Temat för en av frågestunderna var det inaktiva barnet där sjukgymnast Thomas Airio på Sachsska barn- och ungdomssjukhuset i Stockholm och fysioterapeut Stina Törner på Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus i Göteborg medverkade.

Stina Törner.

Thomas Airio.

Andning & cirkulation

Vi fortsätter med våra kurser i höst och har även program på Fysioterapi 2021. Mer info på vår hemsida.

Arbetshälsa & Ergonomi

Sektionen anordnar en digital halvdagsutbildning under Fysioterapi 2021: "Riskbedömning och medicinska kontroller för vibrationer och handintensivt arbete – går det att kombinera?" Håll utkik på sociala medier för kommande omgångar av vår uppskattade Ergolunch.

Fysisk aktivitet & idrottsmedicin

Vi hoppas kunna träffas IRL nu i höst. Det finns nya certifieringstillfällen för både CSPT A och B. Anmäl dig via hemsidan och besök oss även via Facebook och Twitter @FYIMsve.

Habilitering & pediatrik

Vi planerar kommande utbildningar. I januari 2022 är det HaboPed-dagarna igen och temat blir barnortopedi. Håll utkik för program och anmälan på hemsidan samt i våra andra kanaler.

Kvinnors hälsa

Sektionen planerar en onlineföreläsning om EDS utifrån ett kvinnohälsa perspektiv. Håll utkik på sektionens hemsida.

Mekanisk Diagnostik & Terapi (MDT)

Under hösten erbjuder vi fyra kurser i undersökning och behandling av columna och extremiteter samt två utbildningsdagar i "avancerat kliniskt resonemang-manuella

tekniker" 19-20/11 i Gbg med lärare G Norgren som ledare. För info och anmälan se hemsidan www.mckenzie.se.

Mental hälsa

I samband med Fysioterapi 2021 anordnas en utbildningsdag med fokus på fysioterapeutens specifika kompetens om fysisk aktivitet vid psykisk ohälsa. Föreläsare är fysioterapeuterna Lena Axelsson Svedell, doktorand (psykiatri), Agneta Lindegård Andersson (stressmedicin) samt Marit Danielssen (äktstörningsvård).

Neurologi

På Fysioterapi 2021 håller Neurosektionen en halvdagsutbildning "Fallrisk, fallprediktion och fallprevention ...". Följ gärna @neurosektionen på Twitter. Välkomna med tips, som rör "neuro", till neurologi@fysioterapeuterna.se

Onkologisk & palliativ fysioterapi

I höst fortsätter vi med digitala lunchföreläsningar, se kalendariet på hemsidan för mer information. På Fysioterapi 2021 anordnar sektionen en halvdagsutbildning i fysioterapeutiska interventioner vid huvud- och halscancer.

Primärvård

Under Fysioterapi 2021 arrangerar vi en halvdagsutbildning om försäkringsmedicin, ett angeläget område för oss som arbetar inom primärvården. Varmt välkomna!

Reumatologi

Fysioterapeuternas precourse inför Reumadagarna "Träning vid myosit och

SLE – evidens och klinik" sänds som ett webinarium onsdag 15/9 kl. 9.30–11.00. Vid Fysioterapi 2021 håller sektionen även ett symposium om matvanor och vad riktlinjerna innebär för reumafysioterapeuten. Se hemsidan för mer info.

Smärtsektionen

Vi håller workshop under Fysioterapi 2021: kroppsmedvetenhet i styrketräning i kombination med Psychologically informed physiotherapy. Svenskt smärtforum går i år digitalt och fysiskt 21-22/10, se www.smartinformation.se. Vår medlems-tidning SENS är tillgänglig för alla. Gå in på vår hemsida och läs.

Veterinärmedicin

Styrelsen hälsar medlemmarna välkomna på onlineföreläsning med Heli Hyytiäinen och Anna Boström. Mer info finns på vår hemsida och Facebook. Hoppas vi ses!

Äldres hälsa

Missa inte halvdagsutbildningen "Livet före och efter stroke" på Fysioterapi 2021. Du kan även ansöka om lokalt aktivitetsstöd. Mer information på sektionens hemsida. Vi från styrelsen hoppas att ni haft en god sommar.

Studentsektionen

Vi är utvilade efter sommaren och redo för den nya terminen. Vad sägs till exempel om att lära sig mer om fysioterapi inom veterinärmedicin? Följ oss på Instagram (@fysioterapeuterna_studsektion) och Facebook för att inte missa något.

Har du en fråga du vill få publicerad tillsammans med svar i tidningen? Kontakta Peter Karlsson!

Fråga om jobbet

Jag har sagt upp mig och inser att jag har 30 semesterdagar kvar. För att återhämta mig inför mitt nya jobb vill jag ta ut semestern som ledighet. Jag pratade med min chef idag, men han säger nej till att jag kan vara ledig under uppsägningstiden. Kan min arbetsgivare göra så? Har jag inte rätt att ta ut semester under min uppsägningstid?

SVAR När det gäller semester under uppsägningstiden krävs att arbetsgivare och arbetstagare är överens. Du kan alltså inte själv bestämma att du ska ta ut kvarstående semester på din uppsägningstid utan godkännande från din chef. Å andra sidan kan inte heller din chef ensidigt lägga ut dina inestående semesterdagar under din uppsägningstid. Din arbetsgivare måste göra en prövning och se att verksamheten fungerar även utan din närvaro.

I vanliga fall bestämmer arbetsgivaren ensidigt när semestern ska läggas ut. Men den rätten gäller inte under uppsägningstiden, utan här måste ni vara överens om hur du vill göra med dina semesterdagar.

Vill du i stället ha alla dina inestående semesterdagar i pengar när du slutar din anställning har du rätt att bestämma om det. Dessa pengar får du med slutlönen som betalas ut en månad efter avslutad tjänst.

En klok arbetsgivare försöker hitta lösningar som båda parter kan vara nöjda med. Båda vinner på att du har en positiv inställning till den arbetsgivare som du ska lämna.

Tänk på att detta inte gäller redan beviljad semester. Det innebär att redan beviljad semester under din uppsägningstid inte går att ändra på. Lagt kort ligger, semester som du tidigare har fått godkänt för under uppsägningstiden gäller fortfarande.

Lycka till med ditt nya jobb!

Elba Abreu,
Ombudsman

KONTAKTA MIG!

Jag är kommunikationsansvarig på Fysioterapeuterna och ansvarig för informationen på Medlemsnytt.

Kontakt:

08-567 06 117

peter.karlsson@fysioterapeuterna.se

FÖRBUNDET TIPSAR

utvecklings
KRAFT
JORDNÄRA

29-30 september 2021
JÖNKÖPING

Anmäl dig till Utvecklingskraft 2021!

Konferensen är kostnadsfri i år och sänds digitalt via webben den 29 och 30 september. Utvecklingskraft är en nationell konferens där förbättringsarbeten från hela Sverige presenteras och sprids. Konferensen vänder sig till dig som arbetar inom omsorg, hälso- och sjukvård samt tandvård. Årets tema är jordnära. I tider av utmaningar och snabba omställningar behöver vi ta vara på det jordnära – det vi grundar i, det som bär oss, det som alltid måste finnas med. Arrangerar gör Region Jönköpings läns utvecklingsenhet Kultur tillsammans med sektion Folkhälsa.

www.utvecklingskraft.se

Postadress: Box 3196,
103 63 Stockholm

Besöksadress:
Vasagatan 48

Tel (växel): 08-567 06 100
mån-fre 8.30-17.00
(lunchstängt 12.00-13.00)

E-post: kansli@fysioterapeuterna.se

Webbplats: www.fysioterapeuterna.se

Medlems- och chefsrådgivning*

Telefon: 08-567 06 100

Telefontid: månd-fred kl. 09-12

Företagarrådgivning*

Telefon: 08-567 06 100

Telefontid: Måndagar och torsdagar
kl. 09-12

foretagare@fysioterapeuterna.se

**Medlemsregistret,
prenumeration och ekonomi***

Telefon: 08-567 06 150

medlemsregistret@fysioterapeuterna.se

Lokala fackliga ombud

www.fysioterapeuterna.se/ombud

www.fysioterapeuterna.se/kontakt

KURS

McKenzie-kurser hösten 2021

A-kurs, Lumbalryggen

- Sthlm 22-24/9
- Gbg 23-25/9
- Malmö 2-4/12

B-kurs, Cervikal- och Thorakalryggen

- Gbg 14-16/10
- Sthlm 27-29/10

C-kurs, Avancerad problemlösning lumbalrygg

- + nedre extremitet
- Malmö 23-26/9
- Gbg 27-30/10

D-kurs, Avancerad problemlösning cervical- och thorakalrygg + övre extremitet

- Sthlm 23-26/11

Examen

- Göteborg 20/11

Avancerat

*kliniskt resonemang
och manuella tekniker*

Gbg 19-20 november

ONLINE-kurser har genomförts av oss och internationellt en längre tid och håller **mycket hög kvalitet**.
Läs mer om våra kurser på

www.mckenzie.se

RABATTER

Fram till ett år efter din fysioterapeutexamen får du

2 000 kr

rabatt på din första kurs i McKenzieinstitutets regi!
(gäller endast A-C-kurserna)

500 kr

rabatt per person om ni går fler från samma klinik!

Sektionen för
Mekanisk Diagnostik
och Terapi (MDT)

IBK

Institutet för Basal Kroppskännedom

Basal Kroppskännedom ger:

- Bättre stabilitet och rörelsekalitet
- Friare andning och bättre spänningsreglering
- Ökad kroppsmidvetenhet och medveten närvaro
- Ökad tilltro till egen förmåga och resurser

SE VÅRT KURSPROGRAM: www.ibk.nu

Akupunktur för behandling av smärta?

Vi har utbildningen för dig!

Information om kurser samt anmälan www.akabutbildning.com
akab.utbildning@telia.com tel 0703-048 796

**– Nu evidensbaserat
och även på distans!**

Kursinfo: Magnus Liljeroos, leg. sjukgymnast
0707-38 71 14, magnus@rgrm.se, www.rgrm.se

Digital smärtekurs för fysioterapeuter inom långvarig smärta – hur gör man?

Du har nu möjlighet att delta i en 2-dagars specialistutbildning digitalt på Smärthjälpen i Göteborg för att kunna fördjupa dina kunskaper och bidra till ett professionellt bemötande av patienter med långvarig smärta. Du erhåller vår app Healo en vecka före kursstart med föreläsningar från vårt interdisciplinära team och ett urval av behandlingar, övningar samt patientfall. Du har också möjlighet att ställa frågor via appen som bemöts och besvaras under kursen.

- Kursdatum: 28-29 oktober (tor-fre) 2021.
- För mer info och anmälan: www.smarthjalpen.se
- Kontakt: info.goteborg@smarthjalpen.se

SMÄRTHJÄLPEN

SVENSKA KNÄDAGARNA

Frontlinjen av knärehabilitering

- ✓ Teori, praktik, samt utvärderingar
- ✓ Stark koppling till evidensbaserad medicin
- ✓ Certifiering inom knärehabilitering

12-13 nov 2021

Delta digitalt eller fysiskt
Anmälan: xband.se/kurs

Professor Roland Thomeé, Professor Jon Karlsson,
Docent Eric Hamrin Senorski, Dr Håvard Moknes,
Dr Susanne Beischer mfl.

SPORTREHAB
PROJEKT KORSBAND

PLATS & ETABLERING

LÄS MER PÅ
MDH.SE/JOB

PROFESSOR I FYSIOTERAPI

VI SÖKER EN PROFESSOR
SOM VILL FORSKA, UTBILDA
OCH UTVECKLA
HÖGSKOLANS
UTBILDNINGAR INOM
FYSIOTERAPI MED INRIKTNING
BETEENDEMEDICIN.

På MDH möts människor som vill utveckla sig själva och framtiden.
Vi bedriver forskning och utbildning inom ekonomi, hälsa, teknik och
utbildning. Vår samverkan med näringsliv och offentlig sektor gör att vi
bidrar till att människor mår bättre och jorden håller längre.

Fysioterapi vid yrsel och balansrubbningar

Originalen – yrselkurser sedan 1996

Vill du ha grundläggande kunskaper om yrsel?
Digital teoridag 11 november

3.400 kr exkl moms

Läs mer på vår hemsida
www.teamvertigo.se

Team Vertigo

AktivFysio
www.aktivfysio.se

Aktiv Fysio i Helsingborg söker ny kollega

Mindre klinik i fräscha lokaler vid vackert havsnära läge.
Tillgång till eget rum och träningsal. Gott kundunderlag.
Krav på egen ersättningsetablering Region Skåne.

042-300 99 70 info@aktivfysio.se

Sabbatsbergs
ryggcentrum

Sabbatsbergs ryggcentrum söker kollegor

med vårdavtal eller etablering gärna med
vidareutbildning inom OMT, smärta och
smärtbehandling eller liknande.

Besök gärna vår hemsida för vidare information.
Välkomna!

www.ryggcentrum.se

ERSÄTTNINGSETABLERING säljes i REGION KRONOBERG

Info/anbud: www.tendsign.com

Upplysningar: Marianne Linnér Jerreling
0709-72 99 25 • marianne@idrottskliniken.com

Sista anbudsdag:
4 OKTOBER 2021

Utbildad fysioterapeut?

Vi söker dig för ett vikariat året ut
med möjlighet till förlängning.

Intresserad? Maila: ewa.nordin@lomtab.se

NovaCool™

Smart behandling med kyla och tryck i kombination.
Läs mer och beställ på jhinova.se

JHInova

SÄLJES

Dragapparater, vertikaldrag, träningsbänk, skråbräda, ribbstol, Airexmattor/vägghållare, britsar, Fisken, psoaskuddar, knärullar, halvmåne-kudde, Step Up, Stepper, apparatbord, konf.tavla, fällbara bord, karmstolar, bäcken-ben resp bäcken, hydrocollator/hotpac m.m. **Ring: 070-655 40 80**

Platsannonsera på
www.fysioterapi.se

Kontakta Gabrielle Hagman
0736-27 79 84

LEDIGA JOBB

Boka in dig i höstens nyhetsbrev

Nyhetsbrev 2021	Sista bokning av banner	Lämning banner-material	Utgivnings-datum
10	10 sept	16 sept	21 sept
11	27 sept	1 okt	7 okt
12	25 okt	28 okt	2 nov
13	15 nov	18 nov	23 nov
14	6 dec	10 dec	16 dec

För bokning kontakta:

Gabrielle Hagman, Mediakraft AB.
gabrielle.hagman@mediakraft.se
telefon: 0736-27 79 84

Praktiskt och teoretiskt om fallförebyggande träning

I en ny kursbok ges såväl teoretiska som praktiska perspektiv på ämnet fallprevention. En stor del av innehållet handlar om hur man förebygger fallolyckor genom träning.

I BOKEN GÅR författarna igenom det aktuella kunskapsläget kring förekomst, konsekvenser, riskanalyser och prevention av fallolyckor. De presenterar även träningsprogram och övningar inriktade på att förebygga fall och fallskador. Den sistnämnda övningsdelen är generöst tilltagen, med cirka 40 sidor. Boken vänder sig främst till studerande inom fysioterapi, arbetsterapi, omvårdnad, medicin och omsorg samt till kliniskt verksamma som arbetar med äldre personer. Innehållet kan också vara till nytta för äldre som vill minska sin fallrisk.

Titel:

Fall, fallrisk och fallprevention – genom träning

Författare:

Marina Arkkukangas, Michail Tonkonogi

Förlag:

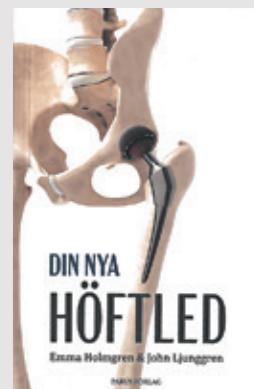
Studentlitteratur, 2021

Personligt om höftledskirurgi

I en personlig och pedagogisk bok får läsaren följa med en före detta dansare när han ska få en ny höftled och samtidigt ta del av aktuella råd och fakta kring förberedelser, vardag och rehabilitering.

BOKEN GER en lättillgänglig och samlad bild av vad en höftprotesoperation kan innebära och hur rehabilitering och träning kan se ut efteråt, men tar också upp frågor som luxationer och sex efter proteskirurgi. Utöver huvudberättelsen får man även möta en man som sprungit 75 maraton med nya höftleder och en mer "vanlig" höftprotespatient. Boken vänder sig till de som lever med artrossmärta och inväntar operation och dem som fått en ny höftprotes och vill ha mer information som berör vardagsliv och rehab. Även anhöriga eller vårdpersonal som vill ha inblick i patientperspektivet, kan ha nytta av innehållet.

Titel: Din nya höftled **Författare:** Emma Holmgren **Förlag:** Parus, 2021

"På sjukhuset fick jag mycket stöd, men efter hemkomsten kom verkligheten i fatt. Jag kände mig ensam, hade tusen frågor och var vilsen i min nya livssituation."

Personskadeförbundet RTP erbjuder personer som genomgått en amputation att få träffa en förebildscoach. Detta är en person med egen erfarenhet som kan finnas som stöd när mycket känns nytt och svårt.

Läs mer och anmäl intresse på: www.rtp.se/Coachprojektet

ALLMÄNNA
ARVSFONDEN

PERSONSKADE
FÖRBUNDET RTP

NEURO

Ansök om anslag för neurologisk forskning

Stiftelsen Neurofonden och Neuroförbundets forskningsfond utlyser härmed årets anslag. Fonderna ska stödja medicinskt forsknings- och utvecklingsarbete om neurologiska sjukdomar och/eller funktionsnedsättningar. Fonderna ska också stödja socialt och beteendevetenskapligt forsknings- och utvecklingsarbete inom området. Klinisk anpassad forskning som direkt kommer våra medlemmar till gagn prioriteras.

Anslag ska i första hand utgå till projekt som inte kan få stöd genom forskningsråden eller specialdestinerade fonder. Beviljade anslag utgår i regel för ett år i taget och högst tre gånger för samma projekt. Redovisning av tidigare anslag är ett krav för beviljande av nytt anslag.

Ansökan ska ske i formulär som finns på hemsidan neuro.se/ forskningsansökan från 15 augusti. Formuläret ska skickas elektroniskt till oss senast den 30 september 2021.

Information om utdelning av medel ur fonderna, finns på neuro.se/forskningsansokan.

Neuro • www.neuro.se • 08 677 70 10
Box 4086 • 171 04 Solna

Ute i världen skräms fackligt aktiva till tystnad

Agneta Persson
reporter

Idet här numret möter du fackligt engagerade fysioterapeuter som har i uppdrag att bevaka och förbättra dina och andra kollegors rättigheter på arbetsplatser runt om i Sverige. Det är inte alltid så lätt, alla arbetsgivare har inte toppbetyg i samarbete, men ingen ifrågasätter de fackligas rätt att göra sitt jobb. Och ingen ifrågasätter din rätt att vara med i facket. På andra håll i världen riskerar den som engagerar sig fackligt att råka mycket illa ut.

PÅ ETT HOTELLRUM i Swaziland (numera Eswatini) mötte jag för flera år sedan Jan Sithole. Jag jobbade då på en annan tidning och befann mig i landet för att skriva om hur hoppet om demokrati hade tänts i det lilla kungariket. Jan kom för att berätta för mig om sitt liv som fackföreningsledare, om hur han genom åren arresterats, misshandlats, trakasserats, hotats med utvisning och utsatts för mordförsök. När vi möttes skulle han i teorin inte längre behöva vara rädd eftersom fackliga organisationer hade fått laglig rätt att existera. Ändå drog han för gardinerna på hotellrummet för att ingen skulle se oss. För i verkligheten hände det att poliser tog stryptag på fackledare som de tyckte behövde skrämmas till tystnad.

Så ser det fortfarande ut i Eswatini, och så ser det ut på många andra håll i världen. Varje år granskar världsfacket ITUC arbetstagarnas situation i olika länder när det gäller grundläggande mänskliga rättigheter i arbetslivet. Resultaten publiceras i rapporten *Global Rights Index*. Det är dystert läsning. Årets granskning visar att demokratin och yttrandefriheten är hotad i 64 länder, jämfört med 56 år 2020. I sex länder har fackligt aktiva dödsats och i 74 procent av länderna hindras arbetstagare från att gå med i facket.

DET FINNS MÅNGA SKÄL att vara med i facket. Ett av dem, som inte nämns så ofta, är stödet till kollegor i länder där mänskliga rättigheter på arbetsplatsen inte är självklara. För den som är medlem i ett svenskt fackförbund är inte bara med och stöttar den verksamhet som bedrivs i Sverige. Man är också med och stärker facklig organisering i många andra länder genom Union to Union – som är den organisation som samordnar Saco, TCO och LO och deras medlemsförbund (däribland Fysioterapeuterna) i internationellt fackligt utvecklingssamarbete.

I en tid när människor riskerar att dödas för att de är fackligt aktiva, inte minst i Afghanistan, är starka fackförbund och fackligt internationellt samarbete viktigare än någonsin.

FOTO: GUSTAV GRÄLL

FYSIOTERAPI

Postadress:
Box 3196, 103 63 Stockholm

Besöksadress:
Vasagatan 48
Tel (vx): 08-567 06 100
fysioterapi@fysioterapeuterna.se

Tidningen Fysioterapi ägs och ges ut av Fysioterapeuterna. Redaktionen har en journalistiskt självständig roll.

Chefredaktör & ansvarig utgivare
Lois Steen
Tel: 08-567 06 104, 0709-286 104
lois.steen@fysioterapeuterna.se

Reporter
Agneta Persson
Tel: 08-567 06 103, 0709-286 103
agneta.persson@fysioterapeuterna.se

Grafisk form
Malcolm Grace AB
Göran Hagberg
Tel: 0704-95 74 54
goran@malcolmgrace.com

Tryck
Lenanders Grafiska AB, Kalmar
ISSN 1653-5804
TS-kontrollerad upplaga: 12 800 (2020)

Prenumeration 2021
Helår 6 nr: 720 kronor inklusive moms
Lösnummer: 100 kronor (+ porto)
Utlandet: 1080 kronor
Adressändring, utebliven tidning, prenumerationsärenden:
Tel: 08-567 06 150
medlemsregistret@fysioterapeuterna.se
Fysioterapi finns på CD för Daisyspelare

Annonser
Mediakraft
Gabrielle Hagman
Tel: 0736-27 79 84
gabrielle.hagman@mediakraft.se

Bokningsstopp för annonser:
Se utgivningsplan www.fysioterapi.se/annonsera

Fysioterapi nr 5, 2021 kommer 14 oktober

Kommande nyhetsbrev
21 september, 7 oktober, 2 november

Fysioterapi på internet
Tidningen publiceras även som pdf på vår hemsida www.fysioterapi.se
Där finns även mer nyheter, debatt, aktuell forskning och platsannonser

Följ oss på facebook!
Sök på Tidningen Fysioterapi

Omslagsbild: Sofia Stridsman, fackligt förtröendevald, Västerbotten.
Foto: Agneta Persson

FYSIOTERAPI
2021

DIGITAL
19-20 OKTOBER

DU HAR VÄL ANMÄLT DIG?

**Två dagar fyllda med
det senaste inom forskning
och utveckling till ett
oslagbart pris!**

Läs mer på
fysioterapi2021.se

RECK MOTOmed®

En global rörelse på annat sätt

**för personer med fysiska
funktionsnedsättningar.
Kompletterar fysioterapi/sjuk-
gymnastik, ergoterapi,
sportterapi & psykoterapi.**

Den innovativa designen med ny haptik kännetecknar MOTOmed Next Generation. Optimerade proportioner, den exklusiva höjdinställningen, ett tidsenligt hygienkoncept samt en övertygande användbarhet leder till en uppgradering av modellerna. Därmed erbjuder MOTOmed en ny upplevelse av rörelse.

WWW.PRIMED.SE

Höjdjustering
**Extremt
enkelt**

Höjdjustering
på 5 steg

MOTOmed Loop on Top

Med den nya och innovativa höjdinställningen kan användare justera höjden på MOTOmed loop-modeller utan verktyg. Därmed erbjuder MOTOmed användaren en optimal anpassning av ben- och armtränaren.

Idealiskt sett utökar höjdinställningen valet av sittmöjligheter för MOTOmed-rörelseterapi. Så tränar användaren vid MOTOmed loop från en aktiv rullstol, elrullstol, vådrullstol, från sittskålen eller stolen.

Den speciella nyttan av höjdinställningen för användaren är dock den individuella inställningen av arm-/bålvinkeln. Denna sörjer för en optimerad träning av skulder-, nack- och ryggmuskulatur. Dessutom profiterar användaren av den lätt upphöjda liggpositionen som kan främja en venös ryggström.

MOTOmed Layson

Liggande rörelseterapi för intensivvård och dialys

En cyklingsliknande träning i sängen ger rörelse- och muskeluppbyggnadsträning för både intensivvård och dialys.

Primed.ab
Fysio-Rehab
Primed Fysio & Rehab AB

Svartalundvägen 1
302 35 Halmstad
www.primed.se
tel. 035-17 82 85
e-post: info@primed.se

Quality Management
Medical Device
Directive 93/42/EEC
www.dekra.com

Quality Management
EN ISO 13485
www.dekra.com

